

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ДАШКЕВИЧ ДІАНА РУСЛАНІВНА ( )

Допускається до захисту:
в.о.завідувача кафедри теорії та
практики перекладу,
канд. філол. наук
Запухляк І.М.

(підпис)
«_____» _____ 2021 р.

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕСТАНДАРТНОГО
ВЖИВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно)

Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад
включно)

Магістерська робота

Науковий керівник:
к. філол.н., доц. Оленяк М.Я.,

.....

Оцінка: ____/____/_____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК:

(підпис)

Вінниця 2021

АНОТАЦІЯ

Дашкевич Діана Русланівна. Лексичні та граматичні особливості нестандартного вживання англійської мови. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно). Освітня програма Мова і література (англійська). Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021, – 86 с.

Магістерську роботу присвячено аналізу лексичних, граматичних та фонографічних особливостей діалекту кокні на матеріалі книги Сомерсета Моем «Ліза з Ламбета», та дослідження їх характеристики, базуючись на прикладах із даної книги.

Беручи до уваги те, із якою швидкістю розвивається сучасна англійська мова, вважаємо за потрібне дослідити діалект кокні, як один із тих, що сприяли поширенню значної частини лексичних одиниць в сучасній англійській мові.

Матеріал дослідження містить діалектні одиниці із художнього твору, обрані методом суцільної вибірки. Обсяг вибірки становить 120 лексичних одиниць.

Згідно наведених спостережень і проведеного дослідження можна з впевненістю сказати, що діалект кокні став частиною загально британської культури, а також поширився не лише у межах Лондона, а й у інших англійських містах та провінціях. Кокні є цікавим сам по собі, проте століття його творення зробили свій внесок в унікальність й своєрідність діалекту, і в сучасності кокні можна вважати повноцінною і самобутньою складовою англійської мови.

Системний аналіз досліджуваних одиниць показав, що діалект можна перекладати, використовуючи різні трансформації, такі як: компенсація, генералізація, модуляція та конкретизація. В ході роботи доведено, що компенсація є найбільш вдалим та найбільш відповідним методом, так як семантично найбільший відсоток утворила саме компенсація.

Ключові слова: діалект, запозичення, класифікація, сленг, лексика.

SUMMARY

Dashkevych D. R. Lexical and grammatical features of non-standard use of English. Specialty 035 Philology. Specialization 035.041 Germanic languages and literatures (translation included). Educational program Language and literature (English). Vasyl Stus Donetsk National University, 2021. – 86 p.

The master's thesis is devoted to the analysis of lexical, grammatical and phonographic features of the Cockney dialect on the material of Somerset Maugham's book "Lisa of Lambeth", and the study of their characteristics, based on examples from this book.

Taking into account the fact that modern English is constantly developing, we consider it necessary to study the Cockney dialect, as one of those that contributed to the spread of a significant part of lexical units in modern English.

The research material contains dialectal units from the book, selected by the method of continuous sampling. The sample size is 120 lexical units.

According to the above observations and the research carried out, it is safe to say that the Cockney dialect has become part of the general British culture, and also spread not only within London, but also in other English cities and provinces. Cockney is interesting in itself, but the century of his creation contributed to the uniqueness and originality of the dialect, and in modern times Cockney can be considered a full-fledged and original component of the English language.

The systematic analysis of the studied units showed that the dialect can be translated using various transformations, such as compensation, generalization, modulation and concretization. In the course of the work it was proved that compensation is the most successful and most appropriate method, as semantically the largest percentage was formed by compensation.

Key words: dialect, borrowing, classification, slang, vocabulary.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	8
ДІАЛЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА. ДІАЛЕКТИ АНГЛІЇ ЯК РІЗНОВИДИ МОВИ.....	8
1.1 Кокні як один з найпоширенших діалектів. Коротка історія лондонського діалекту.	12
1.2 Кокні з лінгвістичної точки зору.	17
1.2.1 Римований сленг кокні.	18
1.2.2 Кокні з фонетичної точки зору.	22
1.2.3 Кокні з лексичної точки зору.	27
1.2.4 Кокні з граматичної точки зору.	31
1.2.5 Специфіка перекладу нестандартної лексики англійської мови	34
1.3 Особливості перекладу художнього тексту.	38
1.3.1 Лексичні трансформації при перекладі художніх текстів.	39
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2. ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТУ КОКНІ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ В.С. МОЕМ «ЛІЗА З ЛАМБЕТА»	47
2.1 Фонетичні порушення при перекладі.....	48
2.2 Граматичні порушення при перекладі	59
2.3 Лексичні порушення при перекладі	65
2.4 Використання лексичних трансформацій при перекладі роману «Ліза із Ламбета»	70
Висновки до розділу 2	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

В даній магістерській роботі представлено вивчення лінгвокультурних характеристик соціолекту кокні та розкрито перекладацькі прийоми, які могли б найефективніше передати його соціолінгвістичні та експресивні риси. Описано особливості вимови, відхилення від лексико-граматичних норм літературного стандарту та римований сленг кокні. Розглянуто перекладацькі труднощі при відтворенні соціолектного мовлення представників нижчих прошарків Лондона. Простежено особливості перекладу фонетичних, граматичних та лексичних відхилень від літературної мови, притаманних кокні, та прийоми їх передачі в українській мові. Наведено погляди мовознавців у контексті цього проблемного питання.

Актуальність дослідження полягає у тому, що діалекти є антропоцентричними за своєю природою. Вони сприяють кращому розумінню процесу історичного розвитку мови, в діалектах часто зберігаються архаїзми, необхідні для відтворення широкого мовного руху; діалекти служать для встановлення взаємовідносин між історією мови та історією народу, так як діалектні факти часто дають можливість простежити, як пересувалися племена і народи в далекій давнині; діалекти слугують допоміжними елементами для розуміння різноманіття слів, звуків і форм сучасної мови, для практичного врахування особливостей місцевої мови. Актуальність роботи підтверджується необхідністю у всебічному огляді труднощів перекладу художніх творів у сучасному перекладознавстві.

Об'єкт дослідження — діалект кокні як один з найпоширеніших діалектів Англії в аспекті перекладності.

Предмет дослідження—фонетичні, морфологічні та синтаксичні характеристики лондонського діалекту кокні та особливості його перекладу українською мовою.

Мета дослідження - з'ясувати діалектні властивості та специфічні стилістичні функції діалекту кокні на матеріалі книги В. С. Моем «Ліза з Ламбета».

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- ознайомитись з результатами лінгвістичних розвідок у сфері діалектології, зокрема, у домені кокні;

- укласти корпус емпіричного матеріалу з роману В. С. Моем «Ліза з Ламбета», визначити лексичні, фонетичні та граматичні особливості діалекту кокні.

- дослідити основні труднощі адекватного перекладу мовлення кокні.

Безпосередні завдання цієї роботи, обумовлені вищезазначеною метою, є такими: розкриття особливостей діалекту кокні; огляд стратегій і тактик перекладу кокні у художньому творі.

В роботі було використано як загальнонаукові, так і суто лінгвістичні методи дослідження: метод дедукції з метою систематизації знань про наявні лінгвістичні розвідки стосовно аналізу лінгвістичної системи діалекту кокні та її класифікацій використовувався описовий метод; під час вивчення закономірностей відхилень кокні від мовного стандарту був залучений метод компонентного аналізу та структурний метод, а також метод кількісних підрахунків.

Методологія цього дослідження включала індуктивний та дедуктивний методи, а також метод контрастивного аналізу. У процесі дослідження було одержано і експериментально й статистично підтверджено висновки про наявність стратегій і тактик відтворення діалекту кокні у мовах, що досліджуються. Також було констатовано, що прагматичний і експресивний потенціал діалекту кокні відтворюється у перекладі.

Апробація результатів. Основні положення роботи оприлюднювалися на Міжвузівській науковій студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських, слов'янських мов і літератур» (ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2021 р.).

Практична цінність полягає в тому, що результати роботи можуть бути використані на практичних заняттях англійської мови, заняттях зі стилістики та практики перекладу.

Перспектива даної розвідки полягає в подальшому поглибленні знань про кокні; та можливості її використання при аналізі стилістики сучасних художніх текстів, а також при підготовці лінгвістів і перекладачів.

РОЗДІЛ 1

ДІАЛЕКТОЛОГІЯ ЯК НАУКА. ДІАЛЕКТИ АНГЛІЇ ЯК РІЗНОВИДИ МОВИ

Згідно енциклопедії сучасної України, діалектологія – розділ мовознавства, який вивчає діалектну мову, її варіантність, територіальну диференціацію, історію формування мовно-територіальних утворень й окремих явищ, співвідношення та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературним стандартом, соціальними діалектами (жаргонами, аргі) [10, с. 4].

Діалектологія поділяється на синхронну та історичну (діахронну) діалектологію. Синхронна діалектологія займається описом говірок на одному хронологічному етапі та їх функціонування; окреслює географію окремих одиниць діалектичної мови, вивчає глибини структурної диференціації говірок; вияв закономірностей об'єднання говірок у мовно-територіальне утворення вищого порядку — говори (діалекти), наріччя; встановлює діалектичні основи літературної мови, опис характеру взаємодії діалектичної мови з іншими формами існування мови етносу [10, с. 5].

Діахронна діалектологія має на меті встановлення генезису, історичних змін діалектичної мови, говорів і наріч як одиниць діалектичного членування; виявлення відносної хронології діалектичних явищ, архаїчних та інноваційних елементів; здійснення діалектичної достовірності писемних пам'яток як цілісних текстів чи їх окремих елементів, з'ясування їх відношення до певного діалекту [10, с. 7].

Різноманітність трактувань поняття «діалект» досить велике, проте більшість з них об'єднує те, що в дане поняття неодмінно входять його територіальні і соціальні різновиди.

Вважається, що діалект – це різновид мови, що відрізняється від інших різновидів однієї мови фонологією, граматикою і лексикою.

Дослідник В.В. Виноградов писав про те, що «в основі національної мови звичайно лежить змішаний за своїм походженням діалект (вірніше, концентрат або синтез діалектів) головного економічного, політичного і культурного центру

(ядра) національної держави - мову Лондона, Парижа, Мадрида, Москви і т. п. Між діалектами і національною літературною мовою, що формується – складний ланцюг взаємовідносин. Можливі перехідні ступені і інтердіалекти, напівдіалекти» [8, с. 47].

Лексика та вимова англійської мови дуже різняться у різних частинах світу, адже англійська мова є основною мовою для спілкування в багатьох країнах. Основні та найбільш відомі варіанти англійської мови – Британська англійська та Американська англійська. Насправді, кількість діалектів, що існують в англійській мові, дуже велика. Саме слово “діалект” походить від грецького *dialektos* - “розмова, говір”. Це різновид мови, що характеризується відносною єдністю його особливостей і вживається як засіб спілкування на обмеженій території. Варто зазначити, що стандартом мови є так звана надбана вимова (*Received Pronunciation*) [35]. Надбана вимова – це стандартний акцент Англії. Термін «надбаний» дійшов до нас з 19-го століття і мав значення «прийнятий кращим суспільством». Даний діалект не властивий для певної місцевості, а властивий насамперед для класу досвідчених людей. Так як і стандартна англійська мова, надбана вимова вважається найбільш престижним акцентом, однак, молодь не настільки широко використовує її, як це було в минулому. Діалекти, як правило, відносяться не лише до певного географічного регіону. Також існує певний зв'язок між соціальним походженням людини та професією, тобто між класовим діалектом (соціолектом) та професійним діалектом (жаргоном).

Всі англійські діалекти поділяються на ротичні (*rhotic*) та неротичні (*non-rhotic*). До ротичних належать діалекти, в яких вимовляється звук [r] у словах типу *teacher*, *ancestor*. Ротичним, є, наприклад, шотландський діалект англійської мови, більшість діалектів Північної Америки, індійський діалект. А от до неротичних діалектів можна віднести – *Received Pronunciation*, новозеландський, південно-африканський та австралійський діалекти [40].

Деякі науковці вважають, що для англійської мови, як і для інших мов, характерний поділ діалектів на територіальні і соціальні. Однак кажучи про англійську мову, ми можемо виділити ще й соціально-територіальний діалект.

Основною особливістю сучасних англійських територіальних діалектів (як і діалектів інших мов) є їх консерватизм. Це означає, що ті або інші відхилення від літературного стандарту обумовлені в більшості не своєю еволюцією, а саме відсутністю еволюції: в діалектах зберігаються велика кількість мовних явищ різних періодів історії мови, а також різного роду іншомовні впливи - скандинавські, норманські, французькі та ін. [25].

Крім приналежності до певної території, діалект може існувати в межах будь-якого соціально-професійного об'єднання, таких як рід занять, коло інтересів і т.п., діалект певним чином впливає на мовні особливості людей. Належність до певного класу, соціальне походження, середовище, в якому людина постійно знаходиться, також сприяють появі мовної варіативності. Крім того, існують вікові особливості мови, тобто мова дитини зазвичай відрізняється від мови дорослого, мова старшого покоління досить часто відрізняється від мови молодшого. Варіативність мови залежить і від рівня освіти - освічена людина говорить інакше, ніж людина малоосвічена. В цілому можна сказати, що немає жодного суспільства, в якому не існували б соціальні діалекти, проте, важливо відзначити, що чим менше в суспільстві класових відмінностей, тим менше і відмінностей в мові.

Соціальні діалекти поділяють на:

1) Професійні діалекти - різновид соціального діалекту, що об'єднує людей однієї професії або одного роду занять;

2) Жаргони (арго) - діалекти, що складаються з більш-менш довільно вибраних одиниць мови, що видозмінюються і поєднують елементи однієї або декількох природних мов і ті, що застосовуються (зазвичай в усному спілкуванні) окремою соціальною групою з метою мовного відокремлення, відділення від інших представників цієї мовної спільноти, іноді в якості таємних мов (наприклад, злочинський жаргон) [25, с. 21].

Слід зазначити, що існує певна різниця між соціальними діалектами та сленгом. Часто за цим поняттям «сленг» ховаються найрізноманітніші одиниці лексичного і стилістичного рівня. Один з найбільш успішних дослідників англійського сленгу Е. Партрідж, якого називають провідним сленгологом, а також його наступники, які продовжили вивчати сленг у мовному дискурсі, визначають сленг як «існуючі в розмовній сфері вельми неміцні, нестійкі, не кодифіковані, а часто і зовсім безладні і випадкові сукупності лексем, що відображають суспільну свідомість людей, що належать до певного соціального або професійного середовища». Сленг в понятті дослідника як свідоме, навмисне вживання елементів загальнолітературного словника в розмовній мові в суто стилістичних цілях: для створення ефекту новизни, незвичайності, на відміну від визнаних зразків, для передачі певного настрою мовця, для додавання виразу конкретності, жвавості, виразності, точності та для уникнення кліше. [54, с. 301].

Дослідник та соціолінгвіст Пітер Традгіл пропонує насамперед розрізняти поняття «діалект» і «акцент», щоб уникнути плутанини між цими двома термінами. Як зазначає сам Традгіл, діалект часто означає будь-яку нестандартну різноманітність однієї мови, включаючи граматичні, лексичні та фонетичні особливості, і часто діалект асоціюється з нижчими соціальними класами, що проживають у різних регіонах країни. Акцент, з іншої сторони, характеризується лише фонетичними та фонологічними змінами [38, с. 56].

Також дослідник попереджає, що кожен діалект повинен розглядатися однаково. Це пояснюється тим, що кожен діалект лінгвістично рівний з іншим.

Як вже було сказано, діалект – це унікальний різновид мови, що використовується окремим соціальним класом населення задля спілкування на одній території. Тому і з'явилася граматики північних жителів, що відрізняється від граматики жителів Півдня. Як підкреслює Традгіл, чим вища позиція людини на соціальній драбині, тим менше їхня мова відрізняється від стандартної англійської.

Згідно New English Dictionary, ще в давнині діалект розуміли, як «манеру мовлення» або «фразеологію»; у співвідношенні з його похідним від грецької мови «діалестос» - дискурс або спосіб мовлення; від дієслова *dialegesthai* – говорити.

1.1 Кокні як один з найпоширеніших діалектів. Коротка історія лондонського діалекту

Існує велика кількість англійських діалектів. Наприклад, Нью-йоркський діалект (The NY English accent). Від американської англійської мови він відрізняється більш довгою вимовою голосних звуків, як, наприклад, в слові *chalk* – [chawk], опускання приголосних у кінці слова, наприклад, *want* – [wan], «проковтування» звуку [r] у словах типу *morning* – [mawning] і, що дивно, навпаки, додавання звуку [r] у словах, наприклад: *soda* – [soder], *idea* – [idear].

Американський варіант англійської мови (The American English accent). Характерна особливість – звук [r] вимовляється набагато виразніше і у всіх положеннях. Тобто *first* – [fərst], *hard* – [ha:rd], *snore* – [snɔ:r]. Звук [æ] в словах типу *ask*, *class*, *dance*, *demand* (адже в британському варіанті англійської мови в словах такого типу цей звук вимовляється [a:]). Також в словах типу *bother*, *hot*, *gone*, *rob*, *want* звук [o] вимовляється як [a:]. І, нарешті, звук [ju:], який вимовляють як [u:] після букв d, n, s, t (*duplicate*, *student*, *tune*). Проте, найбільшої популярності отримав лондонський діалект кокні, тому багато дослідників вивчали історію даного діалекту і пошук нових фактів досі не припиняється.

Кокні вважався професійним жаргоном, мовою спілкування вуличних продавців. Тому Кокні називають найпоширенішою лондонською робочою мовою. Однозначної інформації стосовно часу появи кокні не існує. Згідно з Джоном Крістофером Уеллс вперше назва *cockney* була вжита в шедеві Вільгельма Лангlanda 1362 року, але у контексті ‘*cock’s egg*’ – яйце півня, яйце, в якому відсутній жовток, тобто неповноцінне яйце. Однак, сьогодні слово ‘*cockney*’ має багато значень. Загалом, зневажливо-глузливе прізвисько

уродженця Лондона з середніх і нижчих верств населення. А також більш поширене значення - один з найвідоміших типів лондонського просторіччя, на якому розмовляють представники нижчих соціальних верств населення Лондона.

Найбільш ранній запис про використання діалекту Кокні датується 1362 роком шостій частині книги Вільяма Ленгленда "Piers Plowman", де слово Рокні використовується в значенні "маленьке, потворне яйце" і походить від середньоанглійського *soken* + *eu* ("яйце півня") [45, с. 43].

За однією з версій, кокні - це ті, хто народився в Іст-Енді Лондона, за етимологічним словником хоча в більш строгому і правильному розумінні слова, кокні - це ті, хто народився в радіусі чутності дзвонів церкви Сент-Мері-ле-Боу. Кокні - це також мова (а з точки зору лінгвістики - діалект), який використовують вихідці з цього району. До 1600 року кокні асоціювався насамперед з площею Bow-Bells, на якій розташована церква Сент-Мері-ле-Боу. У 1617 році письменник-мандрівник Fynes Moryson записав у своєму маршруті, що "лондонці, і все, що знаходиться в діапазоні звуку дзвонів BowBells, має назву – Cockney. "Істинним кокні раніше було прийнято вважати людину, яка народилася в межах чутності дзвонів церкви СентМері-ле-Боу. Ця церква, одна з найвідоміших церков Лондона, знаходиться в Іст-Енді.

Є кілька пояснень того, як саме з'явився діалект кокні. Деякі вчені вважають, що він використовувався ринковими торговцями, щоб обманювати покупців з інших районів, інші - вважають, що його придумали дрібні хулігани і злочинці як спеціальну мову для спілкування, щоб поліція не змогла їх зрозуміти. Незалежно від того, яку з версій вважати правильною, істиною є те, що діалект кокні з самого початку відрізняв індивідуальність певної громади в Лондоні, а згодом він поповнив традиційну британську англійську мову.

З часом населення Іст-Енду стало все більше заселяти інші райони Лондона, а телевізійні передачі із вживанням діалекту Кокні стали все частіше транслювати по місцевому телебаченню. Так діалект Кокні набув популярності

в інших районах Лондона, а деякі вирази настільки вжилися в англійську мову, що широко вживаються в усій Англії. [10, с. 65]

Ще в 16 столітті Лондон став виступати в якості політичного та комерційного центра країни. Це також був час, коли вимова лондонського Уест-Енда (або тих вищих класів, що там проживали) почала все більше ототожнюватись зі стандартним варіантом англійської мови, в той час як Іст-Енд (бідну частину міста) ототожнювали з кокні.

У 1791 році Джон Уокер у своєму 'Словнику критичних вимов англійської мови' висловив критику Кокні, назвавши його «найбільш варварським діалектом Лондона». Автор словника був глибоко знеохочений тим фактом, що кокні-лондонці не були рівними вищому суспільству; більше того, вони отримали настільки малу вигоду від присутності привілейованого сусідства, що їхній місцевий діалект «у тисячу разів відразливіший і відразливіший», ніж діалекти Корнуолу, Ланкаширу та Йоркширу [40].

Дослідник Дункан Верретт засвідчив, що у даного терміну є поетичний фон. У своєму словнику 'Словник римованого сленгу кокні' (Dictionary of Cockney Rhyming Slang) він заявив, що, істинний кокні — це житель Лондона, що народився в межах чутності дзвонів церкви Сент-Мері-ле-Боу. Тому правильніше було б сказати, що кокні в даний час, швидше за все, посиляється на людей, що використовують даний діалект у своєму мовленні, а не на людей, які народилися в цій конкретній області.

Однак у цього слова було й інше значення, що вперше з'явилося в творі Джеффри Чосера під назвою «Кентерберійські оповідання» в значенні «улюбленець матері».

Майкл Коллінз, автор книги про соціальну історію робітничого класу району Walworth, бачить кокні як «локалізовану культуру, засновану навколо ринку і пабів» [3]. Один з найвідоміших представників кокні, або як його називають "пурпуровий король", Джиммі Джанкс, говорить про те, що він "пишається тим, що його костюм перламутровий, пишається тим, що він лондонець, пишається тим, що він кокні», проте його діти не мають жодного

інтересу до особливих традицій Кокні [3, с. 30]. «Вони збентежені всім цим», - констатує Джиммі. Дійсно, існує проблема віку. Серед дітей та молоді дуже рідко можна натрапити на справді відданого кокні.

Основна проблема, на думку героя Джиммі Джанкса, - це зникнення пабів. Лондонські паби дійсно вимирають. «Скрізь паб або закривається, або перетворюється у винний бар або квартиру. Важко знайти хороший паб в ці дні, з фортепіано. І якщо ви можете знайти паб з фортепіано, ви не знайдете нікого, хто міг відтворити його. Заберіть паби, і ви втратите серце районів кокні», - коментує Джиммі Джанкс. Паби важливі, перш за все, як засіб соціального тяжіння, як місце спілкування [3].

Паб завжди був місцем для сім'ї, але з часом сім'ї стали менше спілкуватися і проводити час разом. Справа у тому, що на той час паби вже встигли перетворитись в місця для 30-річних, де присутність старих і молодих разом більше не було доречним. Сім'ї більше не працюють разом та як вони колись стояли поруч за ринковими прилавками. А це важливо, оскільки паби і ринки тісно пов'язані, а значення ринкусуттєво змінилося, і не тільки демографічно. Багато англійських дослідників констатують факт і проблему, яка полягає у відсутності згуртованості і консолідації серед кокні.

У 18 столітті, у зв'язку з розширенням семантики, дане слово почало використовуватись не лише по відношенню до людей, а й по відношенню до самого різновиду мови. Таким чином діалект кокні і отримав свою назву, яка використовується дотепер.

Хоча деякі дослідники вважають, що діалект кокні з'явився в середині 19 століття у східній частині Лондона і, на думку Д. Франкліна [42], використовувався як "таємнича" мова кримінального світу. На противагу йому дослідник П. Райт вважає, що творцями кокні були вуличні продавці та їхні учні [54]. Наприкінці 19 ст. в Англії існувала спілка письменників, що писали, використовуючи кокні та називали себе "Cockney School". До її складу входили такі відомі письменники як Л. Хант, Дж. Кітс та В. Хезліт. Творчість цих

письменників зазнавала нищівної критики з боку аристократичного суспільства, бо вважалась поезією нижчого, робітничого класу.

Носії мовлення розрізняють 3 види діалекту кокні:

1. classic – класичний (той, яким користуються всі жителі Лондону, без виключення);
2. modern - ті лексичні одиниці, які складають і вводять у вжиток сучасні носії;
3. mockney - видозмінений кокні, яким користуються люди з середнього або верхнього середнього класу Англії. [47, с. 87]

Однією з цікавих особливостей даного діалекту є те, що, незважаючи на наявність в ньому форм і виразів, які не відповідають мовним нормам, навіть високоосвічені люди дозволяють собі використовувати в розмовній мові слова з нього.

Розвиток образів персонажів кокні в літературній традиції також має певну історію. Найперші персонажі з'явилися в якобінських п'єсах і аж до середини 19 ст не являли собою описовий образ людини з робітничого класу. Основною причиною, по якій той чи інший персонаж ставився до кокні була його приналежність до певної географічної місцевості, а не класова приналежність.

Серед заможних торговців також були кокні, і деякі з них навіть пишалися своїм походженням. Образ Іст-Енду, який часто асоціюється з бідністю, був придуманий в середині 19 ст.. Вперше його жителі, які відчували незахищеність від численних небезпек проживання в настільки неблагополучному місці, з'явилися на сторінках соціологічного дослідження під назвою "Робочі і бідні Лондона" 1851 року, чиїм автором був Генрі Мейхью. Його послідовники продовжили описувати жителів цієї місцевості в схожому контексті і аж до кінця 19 століття образ кокні був далекий від правди.

Уже після Другої Світової війни кокні придбали нові, раніше не властиві їм риси мовлення, які були найбільш помітні у спілкуванні. Робочий клас став складатися не тільки з англійців, але і з приїжджих людей з іншими звичаями. На

нього вплинули ямайська, індійська, і африканська англійська. Саме звучання змінилося, голосні стали коротшими, додалися нові слова.

Одним з найбільш відомих письменників, в чиїх творах зустрічаються вихідці з Іст-Енду, є Чарльз Діккенс. Він зображував кокні найчастіше у вигляді комічного персонажа з натовпу або в образі бандитів, які розмовляють, використовуючи жаргон, як наприклад в «Олівер Твіст». Для інших письменників, виходець із Іст-Енду був або людиною вкрай зіпсованою, або гідною поваги, і метою їх нехитрих історій було показати перетворення першого, а саме грубіяна і п'яницю, в його повну протилежність.

Важливо відзначити, що англійські письменники пишалися своїм знанням діалектів і часто включали в свої твори діалоги між людьми, що говорять на цьому діалекті, що стали традиційними для літератури того часу. Часто автори вважали, що для того, щоб зобразити людину, яка говорить на кокні досить опустити кілька літер *h* на початку слів або замінити літеру *w* на *v*, проте навіть такі спроби наслідування були часто невдалими. Багато авторів в зображенні кокні слідували вже існуючим літературним нормам, не завжди відображаючи реальні особливості діалекту [2].

В даний час, діалект кокні вважається родзинкою та визначною пам'яткою Лондона, нещодавно там навіть створили банкомати, на яких меню було написане на кокні. Для початку роботи банкомата, клієнтам потрібно ввести «Гекльберрі Фінна» (*'HuckleberryFinn'*=PIN, пін-код).

1.2 Кокні з лінгвістичної точки зору

Письменник Чарльз Діккенс відомий своїм інтересом до англійської мови і вважається, що він вивчав використання діалекту кокні, в основному, спостерігаючи за звичайними людьми в Лондоні і службовцями з Палати громад, тому мова його персонажів наводить реальні приклади вимови.

They're wot's left, Mr Snagsby,' says Jo, 'out of a sov'ring as wos give me by a lady in a wale as sed she wos a servant and as come to my crossin one night and asked

to be showd this 'ere ouse and the ouse wot him as you giv the writin to died at, and the berrin-ground wot he's berrid in. She ses to me, she ses, 'are you the boy at the Inkwhich?' she ses. I ses, 'yes,' I ses. She ses to me, she ses, 'can you show me all them places?' I ses, 'yes, I can,' I ses. And she ses to me 'do it,' and I dun it, and she giv me a sov'ring and hooked it. [39].

З поданого варіанту текстами дізнаємось про особливе вживання відносних займенників 'як' і 'що', пропуску початкового *h* як у *ouse*, порушеннях у стандартному використанні минулих форм, так і дієприкметників у минулому як *dun*, *giv*, *give*, або *come* для одноразових дій в минулому, а також надмірне використання дієслова *to say*, як у *I ses* and *she ses*.

Тим не менш, слід зазначити, що мові Діккенса вже більше ста років. Тому вона не вважається актуальним зразком сьогоденного кокні, особливо на лексичному рівні. Оскільки Кокні, і мова в цілому, є живим організмом, мова навряд чи залишиться незмінною протягом декількох десятиліть.

1.2.1 Римований сленг кокні

Найпопулярнішою спадщиною діалекта кокні на сьогоднішній день вважається римований сленг кокні (*cockney rhyming slang*), який з'явився в Лондонському Іст-Енді. Вважається, що в 19 столітті даний сленг був таємним засобом спілкування вуличних торговців, які займались протизаконною діяльністю, це свого роду кодована мова, створена злочинцями Лондону, для того щоб ускладнити розуміння їхньої мови для поліцейських.

Ідея римованого сленгу кокні полягає в тому, що замість деяких слів використовується римована фраза, зазвичай з двох інших слів, таким чином сильно ускладнюється розуміння мови для необізнаного слухача. Якщо ми візьмемо старий вислів кокні "*apples and pears*", ключовим словом буде "*pears*", яке римується зі словом, яке передбачає справжнє значення виразу "*stairs*". Щоб ще більше ускладнити розуміння, як говорять або скорочують фразу "*apples and pears*" до просто "*apples*", наприклад, як тут: "*up the apples*" (вгору по сходах).

Даний приклад, в якому зображено пропуск одного з слів в парі часто повторюється в сленгу кокні. Є думка щодо того, що носії діалекту кокні прагнули відмовитись від традиційної англійської мови, більш того – кокні ставав все менше зрозумілим і доступним широкому загалу. Вивчити кокні і розмовляти ним як справжній уродженець Іст-Енду під силу не кожному британцеві, в той час як діалект кокні значною мірою семантично збагатив традиційний словниковий запас British English.

Не дивлячись на те, що в Англії людей, які використовували римований сленг, завжди вважали неграмотними, сленг кокні побудований настільки хитро, що недосвідчена людина не змогла б зрозуміти навіть найпростішу фразу, в якій він використовується. Замість того, щоб сказати одне слово, люди, які спілкувались на кокні, використовують римовану пару слів, співзвучну зі словом, яке вони хотіли застосувати в розмові. Більше того, в мовленні використовуються скорочені варіанти виразів кокні. Наприклад, абсолютно нормально прозвучить вислів *butcher's hook (look)* – «гак м'ясника (погляд, вигляд)», якщо воно вжите в контексті будь-якого речення: *Take a butcher's at that!* – «Подивись на це!» (замість *take a butcher's hook at that!*); *Hello me old China!* – «Привіт, друже!» (замість *China and plate (mate)* – «фарфор і тарілка (друг)». Таким чином, феномен кокні заключається в тому, що для спілкування використовується код, що замінює звичайне слово цілою або скороченою формою добре відомої фрази або вислову, котра римується з тим словом. Ось ще кілька прикладів: *phone – dog and bone* (*I was on the bone when you knocked at the door*); *legs – bacon and eggs* (*She has such long bacons*); *dollar – Oxford Scholar* (*Could you lend me an Oxford?*) [16].

Джуліан Франклін вважає, що потреба у використанні сленгових виразів виходить з бажання мати секретну мову. Дослідник зазначає, що вона зазвичай залучає людей з різних соціальних груп, і наводить приклад двох злодіїв, які виступають перед своєю невинною жертвою [42].

Деякі вирази вийшли з ужитку в Лондоні, інші набирають популярність в цілій Британії. Наприклад, фраза *Stop telling Porkies!* звична для британців, але

не кожен усвідомлює, що це римований сленг кокні: *Porkie Pies: lies*. Або вислів *use your loaf!*" де *loaf of bread* «head»; *That girl's a bit Daffy* «Daffadown Dilly – silly».

Наведемо приклад найбільш вживаних виразів римованого сленгу кокні:

1. *Apples and pears* (Яблука та груші) = *Stairs* (сходи)

Приклад: *I'm just going down the apples to get a cup of tea from the kitchen.*

2. *Adam and Eve* (Адам і Єва) = *Believe* (вірити, повірити)

Приклад: *Would you Adam and Eve it?*

3. *Dog and bone* (Собака і кістка) = *Phone* (телефон)

Приклад: *One sec mate, my dog's ringing, just gonna take this call!*

4. *Butcher's hook* (Крюк м'ясника) = *Look* (погляд)

Приклад: *I had a butchers at it through the window.*

5. *Porky pies* (Пиріжки зі свининою) = *Lies* (брехня)

Приклад: *He is full of porky pies!*

6. *Pig's ear* (свиняче вухо) = *Beer* (пиво)

Приклад: *I think I owe you a pig's ear.*

7. *Loaf of bread* (Буханець хліба) = *Head* (голова)

Приклад: *Use your loaf! Think!*

8. *Baked bean* (печені квасоля) = *Queen* (королева)

Приклад: *Look who's on TV, it's the baked bean!*

9. *Trouble and strife* (Біда і розбрат) = *Wife* (дружина)

Приклад: *I had an argument with the trouble and strife last night.*

10. *Ruby Murray* (Рубі Мюррей, знаменита співачка 50-х років XX ст.) = *Curry* (каррі)

Приклад: *"Let's go for a few pints then a Ruby" [16, с. 77].*

Сьогодні римований сленг кокні залишається не менш актуальним і продовжує використовуватися, як і раніше. Про це говорять нові рими, пов'язані з відомими людьми (*Nina Simone - phone; Al Pacino - cappuccino; Patrick Swayze - crazy; Tom Cruise - lose; Alan Minter - printer; Angela Merkel - circle; Kilroy Silk - milk; Andrew Marr - car; Barack Obama - pyjamas; George Michael - cycle; Brad*

Pitt - fit; Brian Clough - rough; Britney Spears - tears; Quentin Tarantino - wine (vino) [40].

Люди, що використовують кокні у спілкуванні не завжди вимовляють останнє слово з двох, наприклад, те, що рифмується: *to get a round of Britneys* або *I hurt my Gregory (Gregory Peck for neck)*. Іменники в сленговій фразі можуть також використовуватись в різних формах або в якості різних частин мови, наприклад: *He kept rabbiting all day long*, де *rabbiting* це просто інша частина мови, а от в фразі '*rabbit and pork*', *rabbit* означає '*talk*'.

Також багато про що говорить існування фраз, пов'язаних з всесвітньою павутиною. Наприклад, "*Wind and Kite*", що означає "*Web site*" і "*Alexei Sayle*" для "*Email*". "*Send us an Alexei Sayle later on with the details.*" Крім того, доказом існування в сучасному суспільстві римованого сленгу кокні може служити таке явище як «мокнемо» ("*mockney*" - слово-гібрид, що складається з двох слів: *mock* + *sockney*). Це певного роду є штучною манерою мови, яка імітує акцент кокні. Зазвичай мокнемо використовують представники вищого середнього класу для того, щоб виглядати «звичайною» людиною, «розчинитися» в суспільстві, або, щоб здаватися представниками робітничого класу. Їх прозвали «мокнемо», і саме вони для публічних виступів використовують римований сленг кокні.

Не можна не прийняти до уваги той факт, що римований сленг кокні проявляється не лише на лексичному рівні, але й на фонетичному. Якби сленгові фрази не римувались зі словами, які вони називають, сленг, напевно, ніколи б не набув такої популярності у широкого загалу. Звичайно, було б набагато складніше запам'ятати справжній сенс розмови. Тим не менш, приклади недосконалих рим існують, навіть якщо завжди існує певна норма, яка пов'язує їх, наприклад, *Robin Hood for blood*, пов'язаний орфографією, або *burnt cinders for window*, що є римою у вимові кокні.

Що стосується сьогоденного статусу римованого сленгу кокні, іноді стверджується, що його використання зникає, і що сленг вмирає, або вже мертвий, проте все ще є люди, які сповнені рішучості зберегти його живим. Джуліан Франклін у своїй передмові до другого видання '*Dictionary Rhyming*

Slang' говорить: «Час від часу газета друкує статтю, яка повідомляє, що лондонські торговці вже не кокні, що діалект вмирає, що римований сленг мертвий. Ці скарги зайві, ці некрологи передчасні; як засвідчено у вступі другого видання цього словника» [42].

Можна стверджувати, що, оскільки ці слова були написані більше тридцяти років тому, вони сьогодні вже втратили актуальність, але це було б помилкою. Інтерес до римованого сленгу не згасає. У 1998 році дослідник кокні Гордон Сміт почав веб-сторінку *Cockney Rhyming Slang.co.uk*, де він надає інформацію про сленг, алфавіт римованого сленгу кокні, а також кокні перекладач. Багато людей все ще дуже зацікавлені в даному питанні та римованому сленгу кокні; отже, немає жодних підстав думати про сленг як про вимираюче явище, навіть якщо він вже не так широко використовується, як у минулому.

1.2.2 Кокні з фонетичної точки зору

Деякі фонетичні явища, традиційно пов'язані з мовленням Лондона (глоталізація, [v] для [r], TH-Fronting, тобто вимова <th> як [f] або [v]), також ті, що виникли пізніше, в частинах Англії та Шотландії і, правильно або помилково, приписували впливу мегаполісу. Наприклад, TH-Fronting, злиття, швидше за все, пов'язане з фонологічною подібністю звуків [θ] і [ð] в порівнянні з [f] і [v].

Варто почати з загальної класифікації приголосних. Глотальні зазвичай це plosives (вибухові приголосні) [p], [t], [k]. Джон Уеллс показує результати опитування, проведеного серед дітей Іст-Енду, які говорять, що [p], [t], [k] майже завжди глоталізовані в останньому складі [46].

Інша розповсюджена особливість діалекту кокні – так званий h-dropping, опущення початкового звуку [h] у словах різного походження. У деяких словах, запозичених з французької мови опущення обов'язкове - *hour*, *honour*. Пари слів такі як *heat-eat* ідентично транскрибуються як /i:(?)t/, однак є невелика різниця

у вимові. Уеллс говорить про сильну стигматизацію глотальних приголосних, головним чином у школах.

Це означає, що там де є початковий [h] в надбаній вимові, в діалекті кокні він не завжди відкидається і в тому ж випадку, коли в надбаній вимові немає початкового [h], в кокні його можна перемістити - /'nʌ ə 'hʌnt/ *no, I ain't*. Уеллс вважає, що це все наслідки акценту. Райт підтримує його думку, нагадуючи, що зазвичай це відбувається через незнання того, що в англійській мові багато буквосполучень *hs* пишуться, але не вимовляються.

Щоб підтвердити дані тези, Джордж Брук пропонує такі приклади, як *'art for heart'*, *'appines*, *hinfants* та *henemies*. Він також наголошує на гіперкорекції початкового [h]. Трудгілл додає, що звук [h] майже завжди відсутній.

Наступна пара приголосних, яку варто згадати – *th-fronting*. Пітер Райт зазначає, що по своїй природі зубні фрикативи [θ, ð] важко вимовляти, але в Лондоні даний варіант використовують частіше ніж будь-де.

[θ, ð] замінюються лабіодентальними [f, v], які роблять *thin* [fɪn] гомофоном *fin*, або [brʌvə] *brother*, які римуються з [lʌvə] *lover*. Як говорить Уеллс, треба мати на увазі, що це не означає, що той, що розмовляє Кокні не мав би [θ] або [ð] у своєму фонемному запасі.

З іншого боку, заміна глухого приголосного [θ] на [f], безумовно, більш поширена і використовується в усіх середовищах. Використання [v] замість [ð] можна лише в непочатковій позиції, тобто в середині слова. Таким чином, не правильно вимовляти [vɪs] - *this* або [vəʊ] - *though*. Для початкового [ð] люди робітничого класу використовують в основному пост-альвеолярні приголосні, як у [d] – [di:s] у слові *these*; іноді також використовуються [l] або [ʔ]. А от Трудгілл зазначає, що різниця між [f] та [θ], [v] та [ð] змінюється у всіх позиціях слова [1].

Звук [ɪ] - звук, який також засвідчує вражаючі відхилення від стандарту. Як стверджує Райт, іноді звук [ɪ] настільки «незначний», що стає голосним звуком, найчастіше [ʊ]. Це також підтверджує дослідник А. Крутенден, який почав досліджувати реалізацію фонемі [ʊ]. Таким чином, кокні можуть називати *school* як [sku:ʊ], *milk* – [mɪʊk], а *shelf* як [ʃeʊf]. Уеллс вказує на те, що [o] та [ʊ],

в якості інших можливих варіантів заміни, можуть змінювати [pi:pə] на *people* або [fi:ʌ] для *fill*.

Традгіл також коментує дану проблему, аналізуючи приклади *Paul* [poʊ] та *well* [weʊ]. Він встановлює певні межі для того, щоб [l] став голосним. За його словами, [l] перетворюється на голосний, в основному [ʊ], коли він передує приголосному в одному складі, наприклад у слові *silk*, або коли ж сам він є складом, як у *table* [taɪbʊ] [50].

Варто звернути уваги на закінчення *-ing*. Важливість полягає в тому, що кокні не вимовляють останню [g] та [ŋ], і вимовляють їх як [n], тому слово *hunting* вимовляється [hʌntɪn]. Особливо в таких випадках *something*, *nothing*, *anything* [ŋ] змінюється на [ŋk]. Це робить слова *think* та *thing* омофонами, так як вони вимовляються однаково як [fɪŋk], проте мають різне значення і написання. Брук і Трудгіл дібрали приклади для обох варіантів: *think* – *thing*, *screamin'* – *missin'*, *laying* [leɪn'] та *something* як [sʌmfɪŋk].

Нарешті, останній варіант, типовий для кокні, це плутанина між [v] та [w]. Брук додає, що подібну плутанину можна знайти, наприклад, у Норфолку, Ессексі або Кенті. Прикладами Сема Веллера є *one* [vʌn], *inwenter* або *wisibly*. Райт також співставляє цю особливість з Діккенсом, говорячи, що він переважав тільки в вимові деяких закордонних іммігрантів, додавши, що масове зловживання [v] та [w] припинилось наприкінці дев'ятнадцятого століття.

Що стосується системи голосних, то кокні і надбана вимова вважаються дуже різними, в основному в їх реалізації; як згадує Крутенден, надбана вимова та кокні мають однаковий фонемний запас голосних. Проаналізуємо спочатку монофтонги, а потім дифтонги.

Перша лінгвістично цікава проблема – це порушення стандартних принципів у сфері вимови коротких голосних звуків. Реалізація багатьох з них не відрізняється від реалізації надбаної вимови у таких словах, як *kit* [kɪt], *dress* [dres], *trap* [træp], *lot* [lɒt], *foot* [fʊt]. Голосні у *trap* та *lot* можуть бути більш відкритими, як відповідно у [ɛ] та [ɔ].

Як стверджує Джон Уеллс, найбільш вражаюча відмінність з'являється в слові, яке в надбаній вимові вимовляється [strat], але в кокні звук вважається відкритим, тому буде вимовлятися як [strʌt].

Наступні голосні, на які варто звернути увагу: [ɑ:], [i:], [ɔ:], [u:] та [z:]. Голосні [ɑ:] [u:] та [z:] у словах *start* [stɑ:t], *goose* [gu:s] і *nurse* [nɜ:s], відповідно до Уеллса, майже не відрізняються ні в надбаній вимові, ні в кокні. Лише звук [u:] є голосним переднього ряду – [gu:s]. Більш помітним або чутним є нелабіалізований [i:] в *fleece* [fli:s], який переходить в закритий дифтонг [ii] або [əi] в [fliis] або [fləis].

Розглянемо дифтонги, зміна яких дуже характерна для кокні. [ei] (*face*), [aɪ] (*price*), [əʊ] (*goat*) and [aʊ] (*mouth*), [ɔɪ] (*voice*), [ɪə] (*near*), [ʊə] (*cure*) та [eə] (*square*) вимовляються майже однаково в надбаній вимові і кокні.

Слова *mouth* – *cow*, *how* і *brown* – можуть мати 2 можливих варіанти вимови, і їхня вимова виділяє мовця в суспільстві. Коли цей дифтонг сформований як довгий монофтонг [æ:], одразу стане зрозуміло, що мовець – корінний кокні або ж вихідець з робітничого класу. З іншого боку, якщо [æ:] вимовляється як закритий дифтонг [æʊ], мовець може бути вихідцем з середнього класу.

Інший дуже очевидний зсув дифтонгів зустрічається в таких словах як *paper* та *mate*, які в надбаній вимові вимовляються як [peɪpə] та [meɪt]. Корінні жителі Лондона, навпаки, вимовляють [paɪpə] та [maɪt]. Популярна вимова Лондона має тенденцію бути ближче до кокні з [pɪpə] and [mɪt(?)t].

У справжньому кокні фонетична відмінність між двома фонемами може бути досить невеликою, і їх можна відрізнити не більше ніж відкритістю першого елемента, так що *goat* вимовляється [gʌʔ], тоді як *goal* вимовляється [gɑʔ]. Уеллс передбачає важливість того, де знаходиться дифтонг – перед -ing або іншим словом, що починається з голосної, адже це має велике значення і впливає на вимову.

Наприклад, у таких словах як *roll*, *bold*, *goal*, *hole* або в минулих формах і формах третьої особи зображується на прикладі *rolled* та *rolls*, які вимовляються

як [rʊ], [rʊld] та [rʊlz]. З іншого боку, звук [l] має відчуватись чітко через присутню ing-форму або суфікс -ly, наприклад у словах *rolling* та *slowly*, що вимовляються як [rʌlɪn] та [sləʊli].

Таким чином, будь-яка мова - це «жива субстанція», яка безперервно розвивається і змінюється в залежності від обставин та носіїв мови, які нею володіють. Особливості історичного, господарського і культурного способів життя окремо взятої громади або спільноти та процеси міжнародних контактів з іншими спільнотами, знаходять своє відображення в мові. Часто завдяки діалектам ми можемо простежити еволюцію тієї чи іншої мови. Діалекти збагачують мову і вносять в неї різноманітність. Завдяки діалектам різні групи населення, які проживають на обмежених територіях в найрізноманітніших куточках нашої. [20, с. 54]

Мова кокні (серед носіїв кокні - це повноцінна мова) залишиться автентичною, навіть якщо вона зазнає вимушених змін. В основному, це пояснюється тим, що діалект кокні, який вийшов зі східної частини Лондона, став важливою складовою класичної англійської мови, в значній мірі збагативши її. Без кокні складно уявити цілісний портрет англійського суспільства, а також літературу, кінематограф та інші галузі культури Англії.

Кокні не протиставляє себе класичній British English, як це часто відбувається в інших мовах, однак прагнення ізолюватися та відрізнитися - основа, на якій і виник цей діалект. Носії кокні прагнуть радше виділитися, стати яскравими і особливими, аніж конфронтувати з класичною British English. Кокні - це окрема повноцінна мовна підсистема, зі своїми особливостями походження, характерними рисами, словниковим запасом, граматичною і фонетичною структурами. [1, с. 28]

Отож, Кокні увібрав у себе одні з найкращих особливостей англійської мови і став одним з небагатьох діалектів, яким може пишатися не лише Лондон, а й Великобританія загалом. Тим більше, що Кокні набув значного поширення не лише в межах Лондона, а й поза його межами в містах, які лежать за сотні кілометрів від місця його народження.

1.2.3 Кокні з лексичної точки зору

Діалект, як було зазначено вище, є сумішню лексичних, фонетичних і граматичних відмінностей від мовного стандарту, і кокні не є винятком. Як стверджує Райт, діалект кокні, запозичив деякі слова із скандинавської мови, такі як *becks* або *gills*, це легко пояснюється короткою географічною відстанню між Північною та Скандинавською областями. З іншого боку, кокні запозичив слова з багатьох інших мов.

Цікаво, що найбільш вживаними словами романського походження – є *bloke* або *pal*. Подані нижче списки демонструють тематичну класифікацію запозичених слів, яку розробив відомий вчений Пітер Врайт, який досліджував діалект кокні, яка представляє людей, тіло, роботу, будинок, часто вживані дієслова, речі в повсякденному використанні, приказки і інше. Наведено список найбільш частих запозичень.

PEOPLE

bloke, mate, lad, pal – a friend, a colleague

boozier – an alcoholic

buggered – exhausted

copper, fuzz, pig – a police(wo)man

dry – thirsty

gut – a greedy person

old Dutch – a wife

old girl – a mother

old man – a father/husband

simple – a fool

soaked, stoned – drunk

THE BODY

bony – a thin person

conk, hooter – the nose

flappers – the ears

loaf, nut – the head

lofty – a small person

nanny – the beard

titchy – a tall person

WORK

brickie – a bricklayer

dusty – a dustman

grafter – a hard-working person

hello-girl – a telephonist

chippie – a carpenter

lay-about – a lazy person

lumper – a dock worker

moonlighting – doing an additional paid job

news boy – a person selling newspapers

spark – an electrician

to get one's cards, to get the sack – to be dismissed

to give it the elbow – to have a doctor's note written not to go to work

to play it up – to stay away from work deliberately

HOUSE

frutty room – an untidy room

gutter-pipes – eaves

loo – toilet

lounge – living room

to live in digs – to lodge

VERBS

to be a goner, to kick the bucket, to push up daises, to turn one's toes up – to die

to come Yorkshire – to cheat

to dance the Paddington frisk – to be hanged

to do a Sheffield – to run away

to have a bun in the oven – to be pregnant

to Kew Gardens – to join a queue

to nick – to steal

to talk right cut-glass, to talk peas over sticks – to attempt to speak standard English

to Welsh – to refuse to pay

THINGS COMMONLY REFERRED TO

bin – a pocket

ding-dong – a party

elevenes – breakfast

Manchaster sunshine – rain

nosh, tuck – a meal

old smoke, the city – London

quid – a pound

smother – a coat

SAYINGS

wotcher – (what cheer) hello

blimey – God blind me [54, с. 45-47].

Діалект Кокні відомий своєю великою кількістю вульгаризмів та нецензурною лексикою, тому важко виділити якусь конкретну класифікацію. Однак виділимо найбільш часто вживані:

1) Лексема ‘*garn*’ або близький до неї ‘*gahr*’ найчастіше виражає здивування, недовіру, насмішки і утворюється з окличного речення ‘*Goon!*’, А ‘*gahr*’ утворюється з ‘*Getout!*’ Але на діалекті кокні жоден з них не відповідає контексту. Хоча більшість діалектологів вважають, що вони взаємозамінні, ці лексеми можна легко відрізнити один від одного за їх використанням. ‘*Гар*’ висловлює здивування чи глузування, тоді як ‘*гарн*’ використовується тоді, коли мовець висловлює незгоду чи недовіру і має більш негативний відтінок;

2) *Bloomin* ‘- використання евфемізму «*blooming*» в значенні «*bloody*» для вираження злості, роздратування або для емпізи в розмовній мові. Для діалекту кокні дуже характерно використання даного прикметника, особливо для того, щоб надати висловам більше виразності;

3) *Doose* - дана лексема є запозиченням з мови африкаанс, в якому вона має кілька значень: «1.vagina, 2.stupid person (вульгарний)». Обидва цих значень відносяться вульгарним словами, які можуть використовуватися в якості лайки;

4) *Josser -fellow*, «especially one who is or made to appear foolish or simpleminded» ‘Приятель, який здається або, якого виставляють навколишні дурнем або нехитрим людиною’. Даний вигук є скороченням від «*Lord*» і може перекладатися як «*О божє!*», «*Божє мій*». Цікаво, що автор ніколи не використовує близьку за значенням лексему «*gahr*», в той час як вигук «*lor*» зустрічається чи не найчастіше;

5) *Scrumpligate* «to beat up, to defeat comprehensively (побити, розбити вщент». Найчастіше дане дієслово використовується в спортивному контексті, коли мова йде про будь-яку гру, і позначає «перемогти»;

6) *Lark* – «something done for fun, especially something mischievous or daring; an amusing adventure or escapade» ‘щось зроблене заради веселощів, пустощів; захоплюючу пригоду; шалена витівка’ [35].

7) *Barney* найчастіше зустрічається у значенні ‘*неприємність*’, хоча доволі часто це слово також має значення ‘галаслива суперечка’. *Pardner* - цілком співзвучне із *partner*, що власне і означає це слово. Це слово особливо характерне для діалекту кокні і вживається в значенні «друг», «приятель». *Lumme* – найчастіше виникає як вигук або як ознака здивування та розгубленості. Нерідко ця лексема може заміняти вигук «*Lor*».

Проте в діалекті кокні жодна з цих лексем не використовується в своєму початковому значенні. Незважаючи на те, що багато діалектологів вважають їх взаємозамінними, дані лексеми легко відрізнити один від одного за своїм вживанням. «*Gahr*» висловлює здивування або глузування, в той час як «*garn*» використовується для вираження незгоди або недовіри і має більш негативну конотацію.

Наприклад, вставне слово "*Lor*" - це аббревіатура для ‘Господи’ і може бути перекладено як ‘Божє мій!’. На діалекті кокні даний вислів висловлює емоційний стан, пов’язаний з роздратуванням. Згідно з усім написаним, можна зробити

висновок, що в діалекті кокні багато лексем втрачають своє початкове значення. Звичайно, вони зберігають деякі відтінки, але при перекладі чи інтерпретації вони будуть містити зовсім інше значення. Підсумовуючи загальні особливості характерні для діалекту Кокні, варто зазначити, що цей діалект є певною сумішшю літературної мови та діалекту, поширеного в Лондоні серед робітничих верств населення. Основною метою такої мови є зрозумілість та доступність. Саме цим пояснюється нівелювання фонетичними та граматичними аспектами мовлення. Діалект Кокні був і залишається легким для вивчення, саме тому він набув значної популярності у британській столиці.

1.2.4 Кокні з граматичної точки зору

У діалекті кокні мало спільного з граматиною стандартної англійської мови. Проте, є найбільш вживані граматичні особливості діалекту:

а) подвійне заперечення, яке не вживається в стандартній англійській мові:

He will not get no cab.

б) використання *is not*, яке являється запереченням для всіх осіб і чисел:

He is not no call to meddle with me = He has no reason to meddle with me.

в) утворення Participle II як для правильних, так і для неправильних дієслів:

knowed = knew.

г) використання дієслівного закінчення третьої особи однини в теперішньому часі для інших осіб і чисел:

1. *I sez "Bully for Imre Kireley! His Show is a thing to henjoy!;*

2. *I likes to pick out my plans, go permiskus, and trust to pot-luck;*

3. *I know 'em; they squawk if we scrimmage, and squirm if we makes a remark;*

4. *Appy 'Arry!" sez you;*

5. *When I 'eard about Venice in London, I thinks to myself, mate, thinks I, 'ere's a 'oliday tour on the cheap! [29].*

Крім того, цікавою особливістю є те, що дієслово *to say*, що стоїть в теперішньому часі має в усіх випадках його використання тільки дану форму *sez* для всіх осіб і чисел.

д) використання дієслів у множині в теперішньому часі з займенниками в однині.

Візьмемо до уваги приклад: «*It show yer 'ow things move.*»

Даний приклад цікавий тим, що згідно літературної норми англійської мови має з'являтися закінчення *-s*, але в даному випадку такого не відбувається.

е) використання дієслова «*to be*» в формі третьої особи однини минулого часу з іменниками або займенниками в множині.

«*But the scenes was splendiferous, Charlie.*»

«*All kep waving their arms like mad semyphores, doin' the akrybat prank, as if they was swimming in nothink, or 'ailing a 'bus for the Bank.*»

«*We was ready to 'elp, 'ovesomever, when hup comes a swell, and he swore, and – would you believe it, old pal? – went for Buggins, and give 'im wot for!!!*»

«*He slaps you as though you was batter, he kneads you as if you was dough.*»

Відповідно з іменниками і займенниками третьої особи, що стоять в однині також використовується форма дієслова характерна для третьої особи однини, що стоїть в минулому часі, що повністю відповідає граматичним нормам.

є) вживання негативних форм дієслів «*to be*» і «*to have*» як єдиної форми «*ain't*» для всіх осіб і чисел.

«*I ain't done.*»

«*But it ain't bin washed.*»

«*The public ain't all of 'em mugginess, some of 'em can twig a joke.*»

Серед граматичних особливостей діалекту кокні, що стосуються займенників, можна виділити наступні особливості:

1.1. Використання форми особового займенника «*them*» в функції вказівного займенника «*those*».

«*Off to Olympia I 'ooks, to see Venice the Bridge of the Sea, as set forth in **them** sixpenny books.*»

Така заміна не позбавлена логіки і володіє дейктичною функцією (вказівна функція, пов'язана з мовою жестів, рухів), так як такі форми особових займенників, як «*they*», «*them*», «*their*» запозичені в середньоанглійський період з скандинавських мов, які були створені для вказівних займенників.

1.2. Використання частки *as* в функції питального займенника «*who*».

«*I've got the true gent in my nyture, and them as ain't got it – they are hoff!*».

В даному прикладі ми бачимо відразу три граматичних особливості, пов'язані з категорією займенники і дієслова: використання форми особового займенника «*them*» замість вказівного займенника «*those*»; використання частки «*as*» замість питального займенника «*who*»; вживання заперечної форми «*is not*», що замінює дієслово «*to have*».

1.3. Утворення зворотних займенників за аналогією з зворотним займенником першої або третьої особи однини.

«*Wy, I knowed a long lathy-limbed josser as felt up to champion form, and busted hisself to beat records, and took all the Wheel-World by storm.*»

«*And he give me a two 'ours' spektakle old Leighton hisself might enjoy.*»

1.4. Використання прикметників у функції прислівників.

«*I ain't easy choked off, dear old pal, when I'm fair on the job.*»

У вимові та на письмі носіїв діалекту кокні така заміна однієї частини мови на іншу зустрічається дуже часто. Цілком ймовірно, що причина цієї заміни криється в прагненні до «мовної економності», щоб не витрачати сили на артикуляцію під час приєднання до прикметника прислівникового суфікса «*-ly*».

1.5. Пропуск частки *to* перед інфінітивом

Даний приклад можна прослідкувати на даному реченні: *I'd jest about win.*

1.6. Особливості вживання артикля обмежуються використанням неозначеного артикля *a* перед словами, що починаються з голосної, де в літературній нормі частіше зустрічається форма «*an*».

Наприклад: : «*a aching heart*», «*a old maid*», «*a owl*» «*a apple*», «*a auteur*».

1.2.5 Специфіка перекладу нестандартної лексики англійської мови

Традиційно у соціолінгвістиці вплив соціального статусу на мовлення обмежувався вивченням численних акцентів – своєрідних вимовних соціальних діалектів, а саме: Estuary English (вимовний стандарт англійської мови в регіоні дельти річки Темза) як сучасного соціального вимовного тренду, що набув престижності серед представників середнього та вищого класу, будучи з самого початку прийнятою вимовою серед низьких соціальних прошарків населення; RP (літературна вимовна норма англійської мови) як стандарту англійської мови, яким, проте, послуговуються лише 3% населення країни: вищі офіцери, урядові міністри, судді тощо; однак, діалект кокні вважається найпоширенішим серед лондонських діалектів місцевого просторіччя [22, с. 110].

У продовж багатьох років провідні вчені-філологи відстоювали гіпотезу, про неможливість рівноцінного відтворення як змісту, так і форми оригіналу засобами іншої мови, цілком правильно стверджуючи, що художній твір завжди має чітко виражений національний характер, що кожна мова має власні, притаманні лише їй засоби виразності.

Кожна країна, будь-який народ, всяка місцевість мають притаманні лише їм умови розвитку, які виступають їхніми характерними рисами, надаючи їм щось особливе, незвичайне, неповторне. Кожна мова містить у своєму лексичному складі слова, які належать до національної лексики, не маючи ані аналогів, ані еквівалентів в інших мовах. Такі слова або словосполучення називають безеквівалентною лексикою.

Безеквівалентна лексика належить до найменш вивчених лінгвістичних одиниць, вона ще досі не повністю досліджена, а тому й відтворити безеквівалентну лексику становить певні труднощі для перекладач. Переклад не може бути абсолютним аналогом оригіналу, тому головне завдання перекладача полягає у тому, щоб створити текст, що буде максимально схожий до оригіналу за семантикою, структурою та його потенційним впливом на реципієнта. У цьому випадку необхідно застосовувати певні перекладацькі трансформації. Цей

процес пов'язаний з глибинним розумінням змісту тексту однією мовою і свободою володіння засобами вираження іншої мови.

Безеквівалентна лексика нерідко передається за допомогою описового методу, який майже завжди є оптимальним, оскільки може нести у собі втрату національно-культурної специфіки слова. Також під час передачі безеквівалентної лексики використовується прийом генералізації, який можна назвати бездоганним, оскільки, як і описовий метод, прийом генералізації також веде до втрати специфіки слова. При передачі лексики такого типу, крім вже згаданих прийомів, використовуються лексико-семантичні трансформації (емфатизація або нейтралізація вихідного значення визначаються, головним чином, такими соціолінгвістичними факторами, як розбіжність у традиціях емоційно-оціночної інформації та необхідне перекладаючою культурою виділення або, навпаки, приглушення цього слова в даному контексті; перекладацький коментар, який використовується, якщо слово або поняття відсутнє або трактується інакше у перекладаючій культурі), які передають лише денотативне значення вихідної одиниці. Для збереження початкових асоціацій, які викликало слово у мові оригіналу, використовується комбінована техніка перекладу (наприклад, транскрипція + опис).

Під час перекладу найчастіше модифікується не лише безеквівалентна лексика, а й речення, що її оточує. Це визначено наступними чинниками: особливостями синтаксису мови перекладу, нормами сполучуваності слів у мові перекладу та контекстом, що є одним з найважливіших засобів перекладу, оскільки він дуже часто уточнює значення реалії. Тобто, якщо в одному випадку перекладачеві доводиться застосовувати прийом додавання, додаючи деякі слова, необхідні для розуміння тексту, то в інших – прийом вилучення, аби максимально точно передати еквівалент у мові перекладу [21, с. 45].

Безеквівалентна лексика можна зустріти буквально в кожній мові. Науковець М. Кочерган вважає, що безеквівалентна лексика переважно становить не більше 6-7 % загальної кількості активно вживаних слів [21, с. 171-172].

Відзнака процесу перекладу як особливого виду діяльності полягає у заміні окремих лексичних одиниць і тексту оригіналу цілком відповідними еквівалентами у перекладі. Однак, через те, що мови оригіналу і перекладу відрізняються на різних рівнях: синтаксичному, лексичному, стилістичному, повна відповідність певних елементів не завжди можлива. З принципом еквівалентності у теорії і практиці перекладу стикається кожен перекладач, адже головною метою перекладу є отримання еквівалентного тексту як продукту зусиль перекладача. Як посередник не лише між мовами, але між культурами, перекладач повинен добре знатися на національнокультурній специфіці мовних одиниць, яка має чимале значення у перекладі [20, с. 30-35].

Однією з основних перекладацьких теорій є «теорія закономірних відповідників», яку було розроблено В.М. Комісаровим, Л.С. Бархударовим, А.В. Федоровим. Згідно з цією теорією, перекладацькі відповідники використовуються з урахуванням контексту, в якому вжиті перекладні одиниці оригіналу. Більшість мовних одиниць полісемічні, але контекст, як правило, полісемічність знімає, висуваючи лише одне з потенційно можливих значень одиниці, що перекладається [20].

Як стверджує Алексенко С. Ф. фонетичний рівень рідко буває задіяним, коли перекладач має донести соціолінгвістичну специфіку кокні. Неможливо автоматично переносити в українську мову фонетичні особливості цього соціолекту і створювати лексеми типу «'одити» чи «'оровод», але й ігнорувати фонетичні відхилення невірно [1]. Фонетичним ознакам лондонського кокні притаманна розгалужена системність, а отже у перекладі застосовують різноманітні контаміновані форми нахталт фонологічних та граматичних викривлень. Спрощення синтагматичної організації мовлення (наприклад, відмова від складних граматичних форм: підрядних речень, прикметникових та дієприкметникових зворотів) іноді супроводжується контамінованими формами як засобами вказівки на простоту і грубість діалекту кокні. Прийоми передачі контамінованого мовлення можуть бути задіяні довільно, незалежно від характеру контамінованих форм в оригіналі, а саме: перекладач навмисно може

відмовитись від суцільної контамінації мовлення, обмежуючись нечисленними лексичними викривленнями. [17].

На думку О. Рубанової, лексика залишається найбезпечнішим засобом передачі соціолінгвістичних та експресивних конотацій соціолекту кокні. В цілях компенсації перекладачеві доцільно додавати експресії в тих місцях, де в оригіналі вживається нейтральна лексика. Оскільки соціальне маркування на фонетичному і граматичному рівнях не є притаманним мові перекладу у тій самій мірі, як воно притаманно мові оригіналу, застосовується прийом контекстуальної компенсації соціальних ознак соціолекту на лексичному рівні. Роль сукупності граматичних та фонетичних елементів кокні може виконуватися у перекладі зворотами з просторіччя та стилістично зниженою лексикою, вульгаризмами (*брехня* замість *неправда*, *сушити зуби* замість *посміхатися*); одиницями фатичної надлишковості як характерною ознакою українського просторіччя (підсилювальні частки *і, й, ну й, же, же ж*); емотивними парантезами *осьо-сьо, ото, геть, собі*, подовженням звуків (наприклад, *а в ключа-а, е в се-ер, ме-ем*) [31].

Найефективнішим стилістичним прийомом, який здатний адекватно передати соціолінгвістичну специфіку кокні як грубої говірки неосвічених бідних людей, є підсилення емфазі. При цьому український еквівалент англійської лексеми має більший експресивний заряд, в результаті чого створюється текст, комунікативно рівноцінний оригіналу. Варто окремо зазначити, що проблема перекладу римованого сленгу кокні не належить до галузі вузькоспеціальних перекладацьких питань. Лінгвістично римований сленг кокні ґрунтується на наголосі і римі, функціонально ж – на конверсії як одному з найпродуктивніших засобів словотворення в англійській мові та ефективному прояві її аналітизму, якого бракує в українській мові, тому перекласти римований сленг кокні римою в українській видається важкою справою, з огляду на суто своєрідний характер цього англійського феномена. Як зазначає О. Л. Борисенко, римованому сленгу практично не довелося «засмучувати перекладачів грою слів, що не перекладається» [6].

Як зауважують провідні українські перекладознавці А. Гудманян та І. Струк, деякі особливості соціолекту кокні не можна передати українською мовою жодними іншими засобами, крім компенсації. Наприклад, ефективною є компенсація фонетичних та граматичних ознак оригіналу українськими вульгаризмами. [12].

1.3 Особливості перекладу художнього тексту

Основною рисою художніх творів є обов'язкова наявність в них художніх образів. Тому перед початком перекладу художньої літератури, потрібно проаналізувати художні образи, їхню структуру для того, щоб повністю відтворити авторський задум.

Теорія художнього перекладу вважається найдавнішою з теорій перекладу. Навіть сьогодні багато авторів свої теоретичні положення про переклад розробляють у сфері художньої літератури, тобто в поняттях і термінах літературознавства. Ця обставина є цілком закономірною і її наслідком є широке використання методів порівняльного стилістичного аналізу оригіналу твору і його перекладу [27].

Дослідник Р. Міньяр-Белоручев стверджує, що художній переклад істотно відрізняється від інших видів перекладу неможливістю спиратися в мовній діяльності переважно на репродукцію. Він вимагає не просто використовувати старий матеріал, що завчений раз і назавжди, він, на противагу, припускає мовну творчість [27, с. 28].

Поставивши перед собою мету, автор перекладу намагатиметься перекласти художній текст так, щоб створити для читача перекладу ту саму «атмосферу» і те ж художнє враження, що й отримує читач оригіналу. Для цього перекладачеві доведеться «згладжувати» певні національно-культурні відмінності, уважно стежити за тим, щоб текст перекладу сприймався читачем так само природньо, як і текст оригіналу, він не повинен концентрувати увагу читача на незнайомих йому реаліях, які, читач оригіналу, у свою чергу, не

помічає під час читання, оскільки вони йому дуже добре знайомі. У цьому випадку читач зможе отримати досить повне уявлення про творчість письменника, його індивідуальний стиль написання, однак повного уявлення про культуру, яку представляє письменник художнього тексту, він не отримає.

Художній переклад має на меті передати сутність оригіналу у формі правильної та відповідної літературної мови, і викликає найбільшу кількість розбіжностей в науковій сфері - багато дослідників вважають, що вдалі переклади художніх текстів повинні виконуватися не лише за допомогою лексичних і синтаксичних відповідностей, а й за допомогою творчих досліджень художніх співвідношень, по відношенню до яких мовні відповідності грають досить значну роль. Інші вчені, наприклад, загалом, визначають кожен переклад, у тому числі і художній, як відтворення твору, створеного на одній мові засобами іншої мови. В зв'язку з цим виникає питання точності, повноцінності, відповідності або адекватності художнього перекладу.

Як відомо, переклад тексту художнього твору, як правило, завжди передбачає певні втрати, тому, на думку багатьох дослідників, найбільш адекватні переклади можуть містити лише умовні зміни порівняно з оригіналом. Зміни такого роду необхідні в тому випадку, якщо головна мета перекладу – створення аналогічного оригіналу єдності форми та змісту засобами іншої мови, проте не слід забувати, що від обсягу таких змін залежить точність перекладу, і еквівалентний переклад передбачає мінімум таких змін.

1.3.1 Лексичні трансформації при перекладі художніх текстів

При перекладі текстів, перекладачі часто зустрічаються з різними труднощами, а саме, що тексти часто поєднують у собі різні функціональні стилі та жанри, велику кількість неологізмів та термінів. Тому дуже часто доводиться звертатися до засобів перекладу, за яких зміст оригіналу залишається незмінним, а змінюються лише лексичні форми його вираження.

Лексичні трансформації застосовуються при перекладі в тому випадку, якщо у вихідному тексті зустрічається нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, будь-яке власне ім'я, що характерно вихідній мовній культурі й відсутнє в мові, що перекладають; термін у тій або іншій професійній області; слова, що позначають предмети, явища й поняття, характерні для вихідної культури або для традиційного найменування елементів культури, але відсутні або мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у культурі, що перекладається.

Науковець Я. Й. Рецкер зводить усі види перетворень до двох типів: лексичні і граматичні. Серед лексичних він виділяє сім різновидів, таких як: 1) диференціація; 2) конкретизація; 3) генералізація; 4) смисловий розвиток; 5) антонімічний переклад; 6) цілісне перетворення; 7) компенсація втрат у перекладі [30, с. 45]. Граматичні трансформації, на думку Я. Й. Рецкера, можуть бути повними або частковими; це залежить від того, чи змінюється структура речення повністю чи тільки частково. Найчастіше ці процеси також супроводжуються заміною частин мови.

Передача додаткової інформації, яку містять елементи соціального діалекту кокні в оригіналі, виявляється в перекладі можливою. Вирішення цього завдання полегшується тією обставиною, що соціальний діалект відрізняється від загальнонародної мови лише окремими мовними особливостями, свого роду "показчиками" (markers).

Роль сукупності граматичних і фонетичних елементів кокні, виконується в перекладі просторічними оборотами: куди преш, візьми очі в руки.

Застосування елементів розмовного стилю, таких, як, наприклад, відмова від використання більш складних граматичних форм (підрядних речень, причетних і дієприкметникових оборотів і ін.) В ряді випадків супроводжується використанням контамінованих форм як засобу вказівки на особливості мови кокні.

Прийоми передачі контамінованої мови багато в чому умовні, тому перекладач користується таким способом незалежно від характеру

контамінованих форм в оригіналі. При цьому перекладач, на відміну від самого автора, навмисно відмовляється від суцільної контамінації, обмежуючись нечисленними навмисними викривленнями і просторічними формами російської мови.

Розмовні одиниці, не рівні за структурою слова є продуктом вторинної номінації, тому багато розмовні словосполучення являють собою фразеологічні одиниці, якими рясніє мова лондонського Іст Енду. Піклуючись про відтворенні емоційно-стилістичних і асоціативно-образних аспектів оригіналу, перекладач приділяє особливу увагу підбору стандартних російських відповідностей образним значенням перекладного мови.

Найбільш частотним стилістичним прийомом, який використовується перекладачами при перекладі елементів кокні, що виконують функцію мовної характеристики героїв, є посилення емпізи. Російський та український еквівалент англійського слова отримує при цьому більший експресивний заряд, і в результаті створюється текст, комунікативно рівноцінний оригіналу.

Перекладач повинен враховувати при відтворенні перекладу лексико-граматичні трансформації, тобто структурні та лексико-семантичні відмінності між англійською та українською, або російською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або лексичних змін. Оскільки лексика тісно пов'язана з граматиною, то дуже часто внаслідок трансформацій одночасно відбуваються лексичні та граматичні зміни [7].

Науковець Г. В. Лашкова зазначає, що одним з основних принципів соціолінгвістичних досліджень є сприйняття того, що не існує досі тих носіїв мови, які б говорили лише одним фундаментальним стилем, тобто кожен мовець в суспільстві проявляє різноманітність фонологічних і синтаксичних правил відповідно до безпосереднього контексту самої мовної ситуації. Дані характеристики залежать від таких факторів, як особистий досвід, освітній рівень та здатність володіти засобами рідної мови [22].

2.2 Аналіз стилістичних порушень та їх особливості

Кокні – мешканці середнього й нижчого класу, тому й письменники та автори, які зображують героїв кокні в своїх творах показують їх безтурботними та жартівливими, інколи це можуть бути навіть злочинці. Цим і пояснюється, що в вимові жителів Іст-Енду досить часто зустрічається нехтування всіма правилами, не лише соціальними, а й граматичними, фонетичними і т.д.

Науковець О. А. Бубенникова стверджує, що представники кокні – це саме той клас, який відмовляється брати участь у серйозних міркуваннях на якісь незначні теми, вони не звертають увагу на покращення своєї вимови, адже не кожен зрозуміє, що уродженець кокні має на меті, також вони нехтують критикою в свій адрес, коли роблять зауваження до їх «неосвіченої мови» [6].

Лінгвіст В.І. Карабан вважає неприпустимим відтворення діалекту мови оригіналу діалектом мови перекладу: діалектна лексика перекладається нейтральною літературною лексикою, оскільки у випадку перекладу її певним діалектом чи соціолектом мови перекладу відбувається, як правило, надмірна неприпустима локалізація оригіналу [18].

Неможливо повністю передати фонетичну сторону та особливості вимови героїв, тобто, було б недоречно змінювати в російській чи українській мовах голосні звуки, або ж теж упустити звук 'h' на початку слова. Хоча, коли автор писав саме такий варіант своєї книги, він мав на меті показати, що мова йде про робітничий клас населення, що люди, які використовують в своїй мові діалект кокні не завжди дотримуються будь-яких граматичних правил, і не слідкують за тим, як вони вимовляють слова. Їхня мова дуже швидка, тому й спостерігаємо такі порушення. Звісно, не можна уявити, щоб перекладач автоматично передавав на мову, що перекладається, всі фонетичні особливості діалекту і створював лексеми типу «'окей» (хокей). Але й недоречно повністю ігнорувати фонетичні відхилення, особливо в даному романі, де фонографічні засоби зображення діалекту слугують для розвитку сюжету. Як зазначає Кулікова, не можна не визнати, що фонетичні особливості лондонського кокні володіють

більшою систематикою і вже була створена певна традиція зображення кокні в художній літературі [11].

І. Б. Голуб пише про те, що діалектна лексика в художньому творі «може бути джерелом мовної експресії. При визначенні естетичної цінності діалектизмів у художньому мовленні слід враховувати, які слова вибирає автор. Виходячи з вимоги доступності, зрозумілості тексту, зазвичай відзначають як доказ майстерності письменника вживання таких діалектизмів, які не вимагають додаткових роз'яснень і зрозумілі в контексті. Тому часто письменники умовно відображають особливості місцевої говірки, використовуючи кілька характерних діалектних слів». Що стосується територіальних діалектів, передавати їх автор може по-різному: впроваджуючи в текст різні діалектизми - лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні. Зрозуміло, що передати на листі фонетичні діалектизми можна тільки графічно, зобразивши всі звукові відхилення від літературної норми за допомогою письма [9].

Діалект кокні створений настільки хитромовно, що непроінформована людина не зрозуміє й найпростішого виразу, в якому він вживається. Феномен кокні полягає у використанні нестандартності, тобто заміна звичайного слова цілою або скороченою формою добре відомої фрази, виразу, що може навіть римується із іншим словом [14].

Посилаючись на інтерв'ю досвідченого британського перекладача-практика Олівера Реді, одним із прийнятних способів передачі діалектів Ж. Шиповська вважає зменшення у тексті перекладу кількості "просторічних форм" разом із використанням прийому компенсації, що неминуче призводить до суттєвих втрат у перекладі [36, с. 421 - 426].

Н. Фененко також вважає, що компенсація при перекладі діалектизмів використовується часто. Іншим можливим способом перекладу вчена називає прийом використання соціальних діалектів у мові перекладу [18]. Таким чином, належно погодитись з авторами двох попередніх цитат про те, що переклад діалектів становить проблему для перекладача, при вирішенні якої доводиться або замінювати діалекти лексемами, що належать літературній мові, або

використовувати діалекти мови перекладу. В даному романі кокні використовується для підняття соціальної проблеми, просторіччя характеризує персонажів роману як неосвічених людей.

Лінгвісти відзначають, що ще в 20 ст. вважалось престижним те, що письменники знали та використовували діалекти. Вони пишались тим, що в них є можливість додавати його до своїх творів та до мови своїх персонажів, тому додавання кокні стало на той час традиційною річчю [13].

Цікавою видається стратегія перекладу кокні в романі «Ліза із Ламбета» і його експресивності, обрана перекладачем Ю. Фокіною. Перекладач, намагаючись зберегти виразність і колорит мови героїв, використовує численні фразеологізми і розмовно-просторічні висловлювання.

При перекладі роману Ю. Фокіна використовує слова та вирази, які властиві саме сучасному варіанту мови (перекладач опублікувала свій переклад в 2012р.). Це свідомо, оскільки ще в 1923 р Вальтер Беньямін писав, що оригінал твору існує в часі. Поступово мова твору оновлюється, змінюється його звучання і значення слів, те ж відбувається і в мові перекладача [28].

Наведемо ось такий приклад: «*My word, 'Arry, If you 'ave any more I'll git a divorce, that I will*» [46]. Помітно, що в імені та дієслові є упущення початкового звуку [h], дієслово *'to get'* пишеться *'git'*. Якщо прослідкувати переклад російською мовою, то побачимо, що виникають труднощі аби передати та відтворити повністю діалект: «*А ты, Гарри, заруби себе на носу: заделаешь ещё одного – я с тобой разведусь. Так и знай*» [28].

Крім труднощів передачі характерних ознак мови героїв (*'I sy', 'ter', 'yer'*) далеко не завжди вдається відобразити і порушення граматичних правил при перекладі, як ось наприклад: *'they tells'* – на українській чи російській мові буде звучати 'вони розказують', тобто жоден перекладач не буде додавати закінчення –s до дієслова, як це зображено в оригіналі, таким чином не акцентуючи на цьому увагу.

Висновки до розділу 1

В рамках дослідження проаналізовано історію виникнення і розвитку англійського діалекту кокні, здійснено докладний опис його семантичних, лексичних та граматичних особливостей, що дало змогу зробити такі висновки:

1. Сучасна соціолінгвістика як одна з міждисциплінарних наук, що виникла в межах сучасної наукової парадигми, передбачає вивчення мовного варіювання внаслідок варіювання регіонального та соціального, тобто діалектів. Проте, з огляду на той факт, що регіональне варіювання отримало більше висвітлення в науковому дискурсі, ніж соціальне, вивчення впливу соціальних чинників на мовне продукування і стиль комунікації залишається актуальним і сьогодні. Дослідження впливу соціального чинника на мову та комунікацію дуже актуальне, не дарма діалект східної частини Лондону кокні вважається найпоширенішим серед лондонських діалектів місцевого просторіччя.

2. Аналіз досліджень різних науковців свідчить про те, що до соціальних діалектів відносять вульгаризми, професійні діалекти, аргі (лексика ізольованих від легального суспільства соціальних груп), жаргони, сленг, при чому всі зазначені мовленнєві різновиди мають певні лінгвістичні та стилістичні характеристики, особливості експресії та ситуативну обумовленість.

3. Діалект кокні характеризується традиційно особливою вимовою, відхиленнями від лексико-граматичних норм літературного стандарту (Standard English), а також може приймати форму римованого сленгу. Типовими особливостями кокні на фонетичному рівні є пропуск ініціального приголосного [h], фронтальна артикуляція міжзубних фонем; монофтонгізація дифтонгу [au]; вимова дифтонгу [ai] як [oi]; зникнення назального [ŋ] у закінченні -ing. Серед граматичних відхилень зазначимо такі: замість *isn't* та *am not* вживається *ain't*, замість присвійного займенника *my* – особовий займенник в об'єктному відмінку *me*. Форми минулого часу дієслова *to be* – *was* та *were* вживаються прямо протилежним чином, ніж у сучасній англійській. Характерним також є подвійне заперечення. На лексичному рівні спостерігається наявність власної лексики.

4. Відтворити українською мовою фонетичні та граматичні відхилення в англійській мові, притаманні соціолекту кокні, майже неможливо, тому для принципу еквівалентності – збереження стилістичного забарвлення, колориту і соціолінгвістичних рис оригіналу перекладачі звертаються до таких перекладацьких прийомів, як прийом контекстуальної компенсації соціальних ознак соціолекту на лексичному рівні. Адекватність при перекладі соціолекту кокні досягається завдяки добору перекладачем фразеологічних зворотів і просторічних висловлювань, жаргонізмів, вульгаризмів, стилістично зниженої лексики, розмовно-просторічних висловлювань, застосуванню прийому компенсації та транскрибуванню фонетичних відхилень.

Згідно наших спостережень і проведеного дослідження можна з впевненістю сказати, що діалект Кокні став частиною загально британської культури, а також поширився не лише у межах Лондона, а й у інших англійських містах та провінціях. Аналіз вибраного нами матеріалу дозволяє зробити висновок, що в діалекті Кокні використовуються деякі лексеми з розмовної мови, сленгу чи запозичень з інших мов, які на цьому діалекті набули дещо іншого значення або відтінку.

РОЗДІЛ 2.

ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТУ КОКНІ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ В.С. МОЕМ «ЛІЗА З ЛАМБЕТА»

Сьогодні діалект кокні вважається предметом різних мовних та соціолінгвістичних досліджень, як один з найбільш поширених діалектів англійської мови. Саме діалект, як особлива форма мови, відіграє значну роль у створенні загального образу того чи іншого персонажа у художньому творі, які не притаманні іншим носіям загальноновживаної мови. Діалект, певною мірою, є відображенням життя його носіїв [27].

У 1897 році з'явився на світ перший роман В. С. Моема «Ліза з Ламбета» («Liza of Lambeth»). Російська версія перекладу Ю. Фокіної була опублікована лише через багато років у 2012 році [28].

Роман був створений на основі спогадів письменника про проходження медичної практики при лікарні св. Фоми в робочих районах східної частини Лондона: «Писати практично не довелося. Я записав побачене і почуте з максимальною точністю і без прикрас» [29, с. 9].

У творі «Ліза з Ламбета» автор описує важке життя позбавлених надії неосвічених мешканців нетрів, які звикли до злиднів і щоденної жорстокості. Герої роману - неосвічена «міська біднота» району Ламбет («Lambeth»), що проживали в кінці XIX ст. Іноді даний твір порівнюють з романами французьких натуралістів, які також описували «нищі нещастя недостойних уваги класів» [29].

Всі персонажі роману говорять нестандартним варіантом англійської мови – діалектом кокні. Грубість і вульгарність кокні прекрасно підходили для передачі особливостей мовної характеристики героїв твору. В.С. Моем пише в передмові до роману: «Говорили на кокні. Смію сподіватися, що відтворив їх мову з максимальною точністю. Словниковий запас дорослих не відрізнявся різноманітністю на відміну від словникового запасу дітей. Маючи в розпорядженні більш убогу мову, вони і відчували і думали простіше» [28].

Прозаїк вважав, що писати потрібно в манері свого часу, використовуючи актуальну мову, тобто діалект кокні. Автор був впевнений, що поведінка героїв

має впливати з їхніх характерів і з особливостей їх мови. Діалог повинен характеризувати їх вчинки і характери. Не дивно, що майстерно відтворена письменником мова героїв в англійській версії роману приводить у захват читачів і шанувальників творчості В.С. Моема. Більш того, роман «Ліза з Ламбета» можна вважати актуальним для досліджень перекладачів, філологів та літературознавців. [29].

Як писав сам автор, що так, як описано в «Лізі з Ламбета», міська біднота жила сорок років тому. В офіційний вихідний чоловіки надягали сюртуки з перламутровими гудзиками і грали на гармоніках; дівчата завивали чубчика і носили величезні капелюхи з множинними пір'ям. Вони не знали ні про патефони, ні кінематографа. Чи не читали газет. Взагалі були куди гірше освічені, ніж нинішні представники робочого класу [29, с. 10].

На жаль, не завжди можливо зберегти ці яскраві особливості мови героїв при перекладі оригіналу твору на іншу мову. Роман «Ліза з Ламбета» не є винятком. Цікавою видається стратегія перекладу кокні і його експресивності, обрана Ю. Фокіної при його передачі засобами російської мови. Перекладач, намагаючись зберегти виразність і колорит мови героїв, використовує численні фразеологізми і розмовно-просторічні висловлювання. Розглянемо приклади.

2.1 Фонетичні порушення при перекладі

З наведених прикладів, можна виокремити найбільш показові ознаки діалекту кокні.

2.1.1. Опущення: пропуск звуку [h] на початку слова. Наприклад: *be 'avin'* замість *be having*, *'Ave yer* замість *Have you*, *goin' to 'ave* замість *going to have*, *'ere's an organ* замість *here is an organ*, *My word, 'Arry, if you 'ave any more* - 'А ты, Гарри, заруби себе на носу: заделаешь ещё одного – я с тобой разведусь. Так и знай', замість *My word, Harry if you have any more*, *Oo* замість *Oh*, *Oo's thet?* замість *Who is that?*.

Розглянемо більш детально явище так званого [h]-dropping на наступних прикладах:

Why, 'Arry. 'E spit it aht at last. 'Гарри, кто ж еще. Говорю, он дозрел'.

Look at 'er stockin's! 'Look at 'er legs!' cried one of the men ‘Ножки, ножки-то каковы! — выкрикнул один из парней’.

You'll be 'avin' your little trouble soon, eh, Polly? ‘Что, Полли, скоро уже, да? — спросила одна добрая соседка другую добрую соседку’.

Yer seem ter be in a mighty fine 'urry,' she said ‘Да ты, никак, сильно торопишься?’.

One doesn't git a black eye without knowin' 'ow they got it ‘Рассказывай! Нельзя ходить с фонарем и не знать, откуда он взялся’.

Well, said a third. I wouldn't 'ave thought you'd go so long by the look of yer! ‘А с виду кажется, что гораздо меньше, — вступила в разговор третья соседка’.

I 'ope you'll have it easier this time, my dear,' said a very stout old person, a woman of great importance ‘Давай Бог, чтоб в этот раз легче прошло, — с чувством произнесла очень полная пожилая женщина, весьма уважаемая на Вир-стрит’.

She said she wasn't goin' to 'ave no more, when the last one come. ‘Она, как меньшого родила, зареклась от детишек’.

'ere's an organ!' cried half a dozen people at once ‘Давайте лучше танцевать, — сказала она, когда шарманщик наконец попал в поле ее зрения’.

Knocked 'em in the Old Kent Road! ‘Мой час на Олд-Кент-роуд!’.

Come on,' they cried, 'we'll ketch 'er ‘Погнали, парни! Поймаем ее!’.

Is nime is Blakeston—Jim Blakeston ‘Его звать Блейкстон. Джим Блейкстон’.

Oo, my 'ead! ‘Ох, голова раскалывается!’.

You'd better go to the 'orspital mother ‘Мам, может, тебя в больницу отвести?’.

I don't care a twopanny 'ang for all them blokes; I'm quite 'appy, an' I don't want anythin' else ‘Ну их всех, кобелей. Мне сейчас так хорошо, ничего не надо’.

Bank 'Oliday. Yus! ‘Так. Завтра выходной. Я и забыла. Здорово!’

Ow many 'ave yer got? ‘Сколько всего?’.

Well, we must trust ter luck,' she said again, 'p'raps somethin' 'll 'appen soon, an' everythin' 'll come right in the end — when we gets four balls of worsted for a penny.' - ‘Доверимся судьбе, — продолжала Лиза. Глядишь, скоро что-нибудь да переменится, и все само собою устроится. Давай потерпим: хуже точно не будет’.

Well, it's er' own fault,' answered a woman ‘По заслугам получила!’.

I'm goin' ter Vaux'all, come an' walk a bit of the wy with us ‘Иду, говорит, в Воксхолл; не хочешь прогуляться за компанию?’.

Насамперед, при перекладі існує потреба більш конкретно визначити місця дій, як от *Vaux'all* ‘Воксхолл’, оскільки Сомерсет Моєм говорить не про загальнолюдські події, а про події, що відбувались у конкретному місті та у конкретний час. Ця функція більш широкого захоплення у реальність добре відома і використовується багатьма сучасними письменниками.

Варто зазначити про наявність так званого візуального діалекту у тексті твору, що створює певні перекладацькі труднощі для людини, яка здійснює переклад з англійської на російську мову, оскільки важко знайти правильний відповідник у мові на яку перекладають, не зруйнувавши початкового інтонаційного ефекту задуманого автором. Більше того, одним із завданням, що стоїть перед перекладачем, це передати ефект, який діалект створює в оригінальному тексті, проте воно може бути приреченим на провал; в кращому випадку ефект буде переданий лише частково, а інша частина просто «втрачена у перекладі» [54]. Таке ж явище спостерігаємо в даних наведених випадках, коли перекладач вимушена не зважати на опущення звуку [h] та передавати його в російській мові, як повноцінне слово.

Хоча варто зауважити, що перекладач при демонстрації неграмотності персонажів, робить акцент на соціальній нерівності та наголос на надмірній емоційності героїв, яка була результатом або злості, або вживання алкоголю. Зауважимо, що візуальний діалект в даному випадку подається в контексті молодіжного сленгу, який був основною мовою спілкування для героїв роману.

Незвичний правопис візуального діалекту звертає нашу увагу на щось нове та неформальне, яке у широкому значенні передбачає формування відповідного (позитивного чи негативного) інтонаційного поля твору. Використання у романі розмовного стилю, як домінуючого, підкреслює, що мова йде про життя жителів з вулиці, акцентує на їхній поведінці та манерах спілкування. Тому й доцільно вважати, що перекладач якомога точно передає спілкування жителів Іст-Енду, адже не для всіх читачів буде зрозумілим опущення звуку [x].

Цікавим фактом є те, що діалект зазвичай утворюється за допомогою опущення певних літер, які не є наголошеними в усному мовленні або зіставленні двох слів, через те перекладач при відтворенні діалекту, допускає собі таку можливість не акцентувати на цьому увагу.

В нашому випадку Юлія Фокіна для перекладу фрагментів з діалектом або уникала його, або використовувала описову техніку з найпростішими словами, тобто, якщо в оригіналі візуальний діалект слугував для підміни вульгаризму чи підкреслення низького соціального стану героя *Come on,' they cried, 'we'll ketch 'er*, в перекладі бачимо ‘Погнали, парни! Поймаем ее!’ [28, с. 149]. Таким чином, використання спрощених мовних одиниць в українській мові, дозволяє частково робити судження щодо статусу героїв.

2.1.2. Пропуск голосних звуків: *sy* замість *say*, *ply* замість *play*, *to-dy* або *ter-day* замість *today*, *awy* – *away*.

Look at Liza; oo, I sy! ‘Вот это да! Ничего себе! Ну и дает же наша Лиза!’.

Tike care of meself—why?, asked Liza, in surprise ‘Поосторожней? Зачем? — удивилась Лиза’.

If we could be together always ‘Только бы всегда быть с тобой’.

Why, only the other dy I was sayin' ter myself thet all thet money 'ad been wisted, but you see it wasn't; yer never know yer luck, you see! ‘И что странно, миссис Ходжес: еще вчера я думала, что только денежки на ветер спускаю этим страхованием, а нынче глядите-ка! Поистине, пути Господни неисповедимы; никогда не знаешь, где найдешь, где потеряешь!’.

Yesterday an' ter-day's two different things ‘Вчера было вчера, а сегодня — сегодня, — резонно заметила Лиза’.

You've got a day off ter-morrow, ain't yer? ‘Завтра ты не работаешь, так, Лиза?’.

Put the things awy, Liza ‘Вымой посуду, Лиза’.

It's so nice out 'ere; do sty, Liza ‘Здесь так хорошо! Останься, Лиза, побудь еще!’.

I like thet; wot would yer missus sy? ‘Я бы пошла, только как же ваша жена?’.

Na, don't go yet; I want ter talk ter yer,' he replied ‘Погоди, не уходи. Хочу с тобой поговорить’.

Пропуск голосних звуків та зміщення дифтонгів в таких словах як: ‘*ter-day* – *today*’, ‘*meself* – *myself*’, ‘*together* – *together*’ – можна пояснити тим, що дифтонги в діалекті кокні менш виразні, тому мовці уникають їх надмірного вживання.

2.1.3. Перекручування звуків: *Hextra special!* замість *Extra special!*, *ketch 'er* замість *catch her*, *sic* замість «*sick*», ‘*orspital* замість *hospital*, *arskin*’ замість *asking*, *arright* замість *alright*, *afeard* замість *afraid*, *chanst* замість *chance*. Також серед найбільш змінених слів зустрічаємо: *to* – *ter* (*tomorrow* – *ter-morrer*), *you* – *yer*, *yes* – *yus*, *what* – *wot*, *theat* – *thet*, *first* – *fust*, *just* – *jest*.

Розглянемо більш детально приклади та їх переклад:

One doesn't git a black eye without knowin' 'ow they got it ‘Рассказывай! Нельзя ходить с фонарем и не знать, откуда он взялся’.

I never thought of arskin' yer, Liza—after wot you said ter me last night ‘Что ты, Лиза, и в мыслях не держал тебя просить, после вчерашнего’.

You'll do withaht me all right ‘Без тебя, Лиза, мне никакое гулянье не в радость’.

Oh, I reckon I've got another two months ter go yet,' answered Polly ‘Не, вроде еще два месяца, — отвечала Полли’.

Dressed ter death, and kill the fashion; that's wot I calls it ‘Теперь, Лиза, все парни твои, знай успевай собирать да штабелями складывать’.

Ave yer bought the street, Bill? ‘Сосед вопил: «Послушай, Билл, ты что же — улицу купил?»’.

That's wot they all says; but, Lor' bless yer, they don't mean it ‘Все так говорят. Да только они ничего подобного и в мыслях не имеют, благослови их Господь’.

Well, I've got three, and I'm not goin' to 'ave no more bli'me if I will; 'tain't good enough—that's wot I says – ‘У меня трое, и больше я рожать не стану, Вот провалиться мне на этом самом месте. Так оно тяжело, сил нет’.

Is that yer new dress, Liza? ‘Стало быть, Лиза, у тебя новое платье?»’.

I got the mayterials in the West Hend, didn't I? ‘Я, между прочим, матерьял купила в Вест-Энде’.

I'm not afeard of yer ‘Вы кто? Я вас не боюсь’.

Well, yer might 'ave come ter see! I might 'ave been dead, for all you knew ‘Нет того понятия, чтоб пойти да поглядеть, как там мать. Может, Богу душу отдает’.

Why, 'Arry's going ter tike me ter Chingford ter-morrer ‘Затем, что завтра мы с Гарри едем в Чингфорд’.

Yer might give us a chanst, Liza, you come aht with me one evenin. You oughter give us all a turn, just ter show there's no ill-feelin ‘Лиза, ты всем нам должна дать шанс. Нынче со мной пойдешь, потом со всеми по очереди. Чтоб никому не обидно’.

I expect yer caught cold in the Faurest yesterday ‘Ты, верно, вчера в лесу простыла’.

Ulloa, Liza! she called as soon as she saw her at the window ‘Привет, Лиза! — крикнула она, заметив подругу в окне’.

Відмітимо, що перекладач звертається до так званого візуального діалекту, щоб максимально відтворити повсякденність спілкування героїв. У тексті не має складних описів чи деталізації, увага сконцентрована на подіях загалом, а не на словах вжитих для опису цих подій. Переклад діалекту чи просто сприйняття

таких слів, для людей, які не спілкуються цією мовою у повсякденному житті та не вважають її рідною, може спричинити труднощі у розумінні описуваної сюжетної ситуації. У цьому випадку нам, як читачеві важко зрозуміти, що хоче сказати той чи інший герой або, що має на увазі сам автор.

Однак навіть при такому вдалому виборі варіанту перекладу «*Why, 'Arry's going ter tike me ter Chingford ter-morrer*» неможливо передати особливості вимови жінок під час розмови «*Затем, что завтра мы с Гарри едем в Чингфорд*», мається на увазі пропуск в вимові звуку [h] ('Arry, 'ave) і заміну звуку [e] на [i] в слові *take (tike)*, що характерно для кокні в цілому.

Для діалекту кокні досить характерне змішування та перекручування звуків, тому й окремі приклади слів інколи становлять труднощі у їх розумінні. Як от слово 'wot', якщо прочитати вголос, то стає зрозуміло, що мається на увазі 'what', випадок з 'orspital' – ясно простежується слово 'hospital'. Але й існують такі приклади, як 'afeard' – тут взагалі змішування звуків і лише по контексту можна догадатись, що мається на увазі 'to be afraid'.

2.1.4. Систематична зміна звуків:

На фонетичному рівні для діалекту кокні, в романі Сомерсет Моєм також характерні такі процеси як монофтонгізація, глоталізація, спрощення голосних та передування th. Процес монофтонгізації впливає певною мірою на ротові голосі ('mouth vowel'). Так званий процес монофтонгізації, наприклад, помічаємо у репліці місіс Валлі 'You're abaht right there, ole gal,' said Polly, 'My word, 'Arry, if you 'ave any more I'll git a divorce, that I will.' Можна простежити, що в даній репліці замість слова *about* вживається *abaht*, а слово *get* автор змінює на *git*.

Існує певна схема перетворення дифтонгів в діалекті кокні, що й пояснює систематичну зміну звуків.

a) [ei] на [ai]: *face – fice, wait – wite, same – sime, name – nime, sake – sike, take – tike, late – lite, lady – lidy, waste – wiste;*

б) [e] на [i]: *together – togither, get – git*;

в) [au] на [a:]: *about – abaht, out – aht, withoutm–withaht, down – dahn*.

У романі найбільше зустрічається чергування звуків [ai – ei]. Розглянемо слово *fice (face) nime (name)*, де відбувається чергування звуків –[ai] → [ai] або [ɒi]: Слово вимовляється [fais] замість [feis].

Розглянемо приклади з книги, аби простежити найбільш поширені відхилення від норми:

I believe it's the same one as I saw in the pawnbroker's dahn the road ‘Сдается мне, я это платье на Вестминстер-Бридж в ломбарде видал’.

I'm abaht done,' said Sally, blowing and puffing. 'I've 'ad enough of it ‘Уф, не могу больше, — выдохнула Салли, красная и едва не дымящаяся. Сейчас кончусь’.

I'll smack yer in the fice!' ‘Вот я тебя сейчас кулаком поцелую! — отвечала Лиза, уклоняясь с изяществом’.

Yah, I wouldn't git a second-'and dress at a pawnbroker's! ‘Чтоб я стал одежду с чужого плеча носить? Никогда!’.

Pretty waste of money thet is, instead of givin' it me ter sive up ‘Все деньги транжиришь, нет чтоб матери отдать, мать бы на черный день отложила’.

Yer know, mother, if I didn't 'ave a little bit saved up, we should be rather short when you're dahn in yer luck ‘Мам, если б я деньги не прятала, мы бы с тобой сидели, зубы на полку положив. А ну как тебе заработок не подвернется? Вот и подумай’.

Where did yer git it? ‘Откуда оно у тебя?’.

I couldn't wite. I've been witin' abaht since 'alf-past six ‘Мне дома не сиделось. Мандраж с полседьмого’.

Innocent as a bibe ‘Невинная, как дитё’.

E wanted ter tike me; I didn't arsk 'im ‘Это я ему по сердцу, а не он мне. Я его не просила предложение делать’.

Tain't a bit of good your witing', 'cause I shan't come ‘Я не приду, очень вы будете ждать или не очень’.

Thet's a knock-aht! ‘Нокаут!’.

Ah, it's too lite now,' she sighed ‘Поздно сейчас. Поздно. — Она вздохнула’.

'ave you 'ad yer tongue cut aht? ‘Полли, ты чего? — спросила Лиза. — Не говоришь со мной; язык проглотила?’.

2.1.5. Використання скорочень у романі: *I dunno* замість правильної форми *I don't know*; *D'you* або *D'yer* замість *Do you*.

I dunno ‘Не знаю’.

We oughter 'ave spoken to 'em ‘Надо было с ними заговорить!’.

Why, you simply dunno where you are!' said Liza, a little crossly ‘Совсем сбрендила, — произнесла Лиза несколько раздраженно’.

Well, I don't think I shall go alone; it 'ud be so precious slow ‘Без тебя не поеду. Какой смысл одному?’.

Скорочення звукового складу слова досить характерне для діалекту кокні. У будь-якому діалекті існує тенденція, чим коротше слово, тим частіше його вживають мовці.

2.1.6. Використання заперечення *Na* замість *No* або звичного *not*: *Na, I can't*; *Na, she won't* [13].

Na, not as I knows of,' he replied, looking very unhappy ‘Вроде нет, — убитим голосом погодився Том’.

Na, I dunno 'oo I could get at this hour? ‘Кого ж послать-то, в етакую пору?’.

2.1.7. Пропуск звуку [g] в кінці слова:

P'raps somethin' 'll 'appen soon, an' everythin' 'll come right in the end ‘Глядишь, скоро что-нибудь да переменится, и все само собою устроится’.

I've been dreamin' all the night abaht it – ‘Я, считай, ночь не спала, все представляла, как оно будет’.

This is too bloomin' slow; it gives me the sick ‘Что мы как сонные мухи еле ползаем! Меня от таких танцев тошнит’.

E's just a darlin', an' there's no mistikin' it. I don't care wot other people sy, but wot I says is, there's nothin' like marriage ‘Ты не поверишь, что за лапочка мой Гарри. Я бы сама не поверила, если б не убедилась. Не знаю, что там другие думают, а по мне, замужем — это будто в раю!’.

Pledgin' yer shirt, or was it yer trousers? ‘Фуфайку закладывал? Или последние штаны?’.

Oo, I say, let's 'ave some dancing ‘Давайте лучше танцевать’.

Why, 'cause they've got a drag startin' from the "Red Lion" that's goin' down ter Chingford for the day—an' I'm goin ‘Ну, завтра от «Красного льва» в Чингфорд поедет праздничная платформа. Я тоже собираюсь’.

Wot was yer doin' this afternoon, Liza?’ she asked ‘Лиза, где тебя целый день носило?’.

Arright, mother, you stay where you are, an' I'll do everythin' for yer ‘Ладно, мам. Лежи, отдыхай, я все сделаю, как ты просишь’.

Mornin'! ‘Доброе утро!’

Ah, Liza,' she remarked, 'you're a chip of the old block. Ter see you settin' there an' 'avin' your little drop, it mikes me feel as if I was livin' a better life ‘Эх, Лиза, — продолжала миссис Кемп, — как ты на отца-то своего бедного похожа! Вот гляжу я на тебя, и кажется мне, будто жизнь-то только начинается!’.

Wot are you shiverin' for, Liza?’ asked one of the girls. 'You ain't cold ‘Лиза, ты чего дрожишь? — спросила одна из девушек. — Ты не заболела?’.

Мовні засоби чітко розкриваються на всіх рівнях. На фонетичному рівні це не лише типовий фразовий наголос, а й емоційний наголос, відхилення від прийнятих літературних норм у паузах, темпі, ритмі, алітерації, асонанс і графони, тобто навмисне перекручування орфографічної норми, що відбиває індивідуальні або діалектні відхилення від фонетичної норми.

Як бачимо, у мовленні головних героїв переважають розмовні слова чи словосполучення, що порушують усталені мовні норми, а також присутні граматичні помилки. Але найбільш значними особливостями мовлення є фонетичні. З першої фрази дівчини, головної героїні, зрозуміло, що вона

неграмотна, родом з Іст-Енда. Для перекладачів найважливіше передати такі соціальні та культурні особливості характеру, ніж перекладати власне мовні особливості.

Перекладач Юлія Фокіна досягла цього ефекту завдяки компенсаційному використанню сленгу та жаргону. Широко використовуються розмовні слова та вирази. Усна мова, як правило, відзначається як стилістичними, так і мовними порушеннями.

Іншим способом передачі звуків подвійної тривалості є повторення, наприклад: ‘Ой не. Ой нет!’. Цей стилістичний прийом сприяє виразності і в той же час демонструє фонетичні порушення.

Письмовий текст лише приблизно відтворює фонетичні ознаки мовлення героїв. Автор графічно відновлює неправильну вимову окремих слів, щоб передати особливості їхнього ідіолекту. У російському перекладі ця вимова збереглася лише частково.

На жаль, систематизовані основи графобудування в російській теорії перекладу досі не розроблені. Графон визначається як навмисне спотворення форми слова для передачі автентичної вимови. Хоча фонетичний аспект видавався ключовою рисою головного образу персонажа, перекладач Юлія Фокіна скористалися стратегією компенсації, замінивши фонографічні нерівності принизливою та стилістично вульгарною лексикою, інколи й лайкою в російській мові.

Феномен [g]-dropping – це заміна кінцевого велярного [ŋ] звуку слова, що закінчується на –ing альвеолярним [n]. У своєму дослідженні 1969 року, Вільям Лабов виявив факт, що у випадковій розмові пропуск даного звуку варіюється згідно класу в суспільстві, що і можемо прослідкувати у нашій роботі [44]. Розглянемо таблицю, наведену нижче.

Таблиця 2.1

Percentage of [g]-dropping	Lower class	Working class	Lower middle class	Upper middle class
	80%	49%	32%	5%

Отож, можна прослідкувати, що дане явище найбільш поширене серед нижчого класу суспільства. Даний факт свідчить про те, що в дослідженні також аналізується нижчий клас суспільства, тому й спостерігається великий відсоток вживання пропуску звуку [g] серед персонажів роману. У міру того, як статус класу ‘підвищується’, відсоток пропуску звуку [g] знижується. Однак формальність також має значення: члени даного соціального прошарку частіше відмовляються від менш формальної та літературної мови, що й помітно відображається на фонетичному рівні мовлення діалекту кокні.

Дані фонетичні відхилення можна пояснити абсолютною ідентичністю звучання усного мовлення та писемного.

2.2 Граматичні порушення при перекладі

Крім труднощів передачі характерних ознак мови героїв (*I sy, ter*), далеко не завжди вийшло відобразити і порушення правил граматики при перекладі, наприклад, «*I calls*». Але в російському варіанті в наведеному далі прикладі, дійсно, цілком логічно не акцентувати на цьому увагу.

Можна виділити ряд особливостей, виявлених на граматичному рівні:

2.2.1. Неправильне використання форми *to do* в 3-ій особі однини:

Well, it don't look like my old one, do it?» замість *Well, it doesn't look like my old one, does it?* ‘А разве не видно, что не старое? — парировала Лиза’.

That bucks you up, don't it? ‘Как бодрит, верно, Сэл?’.

Married life don't agree with Liza, thet's wot it is,' added a third ‘Нашей Лизе, видать, супружество что кость в горле, — предположил третий’.

Well, she don't exactly sy it, but she sulks an' won't speak, an' then when I says anythin' she rounds on me an' calls me all the nimes she can think of ‘Не напрямик. Она куксится, в молчанку играет, а стоит мне голос подать — распекает меня на чем свет стоит’.

It don't seem 'ardly fair to set them two on tergether ‘По-моему, неправильно им драться’.

*It's a pity the Lord **don't** see fit ter tike some on 'em—thet's wot I say* ‘Не пойму, как Господь которого-нибудь не приберет’.

А в деяких розмовах, можна помітити, навпаки, відсутність додавання закінчення –s до дієслова:

I wonder if 'e see us,' she said, when he had passed out of earshot ‘Как ты думаешь, он нас узнал? — спросила она, когда они с Джимом оказались на достаточном расстоянии’.

Для персонажів роману, жителів Іст-Енду, було не вкрай важливо використовувати граматичні правила, вони говорили, як їм заманеться, тому й спостерігаються такі відхилення, як використання ‘don’t замість ‘doesn’t. Лінгвісти часто зазначають, щоо у кокні немає граматики, мається на увазі те, що граматика мовця кокні не притримується правил граматики Standard English.

2.2.2. Поява закінчення –s в дієслові в 1-ій особі однини та множини та в 3-ій особі множини: *I calls, I says, they tells*.

Розглянемо та проаналіземо наведені приклади:

D'yer finds it pays well? ‘Ну а как платят-то?’.

it won't seem so bad after yer gets used to it; it's a bit disappointin' at fust, but yer gits not ter mind it ‘Поначалу всегда не сахар, мы-то другого ждем. Ты, главное, не бери в голову — так легче’.

Ah, thet's wot we all says sometime in our lives, but we does, an' wot's more we can't do withaht it ‘И-и, дочка, этак многие зарекались. А где нынче их зароки? В том-то вся и штука, что без этого не проживешь’.

Well, I says, if I don't 'ave a drop of beer, I says, ter pull me together ‘Это ж мне для поправки здоровья!’.

And then they tells yer ter leave off beer and spirits ‘А ты говоришь: не пей пива да виски’.

You never speaks now ‘Не говоришь со мной’.

Na, I know yer didn't. I 'ear yer say, you says: "I should like to see thet." ‘Знаю. Ты как раз говорила: «Верно, стоящая вещь. Я б тоже посмотрела’.

Варто відмітити, що персонажі кокні в своєму мовленні використовують частіше теперішній час, минулий – рідше, тому й для того, щоб відзначити теперішній час, вони додавали закінчення –s до дієслова, не відокремлюючи особи, чи то ‘they’ чи ‘he, she’.

На матеріалі даних прикладів ми можемо спостерігати відображення прагнення носія діалекту до вирівнювання парадигми дієслівних закінчень за аналогією з закінченням третьої особи однини. Таке прагнення до вирівнювання парадигми зустрічається у багатьох діалектах, воно певним чином відхиляє необхідність підбору правильного закінчення і скорочує час формулювання пропозиції. Найчастіше в романі можна зустріти таке закінчення з формою займенника першої особи однини, в той час як прикладів з формою займенника третьої особи множини нами знайдено не було.

2.2.3. Використання дієслова ‘to be’ в формі однини замість множини:

Thet's it, but wot was you doin' in there? Pledgin' yer shirt, or was it yer trousers?»; «*Ah, things is different now* ‘И что с того, что в ломбарде? Самого-то тебя чего туда понесло? Фуфайку закладывал? Или последние штаны?

I know wot you was doin'; you was showin' off thet new dress of yours ‘Понятно, что ты делала. Тебе приспичило новым платьем щегольнуть’.

Considerin' all the trouble you've been ter me when you was young, and considerin' thet when you was born the doctor thought I never should get through it ‘И не надо мне твоих одолжений. Вечно ты с одолжениями, тогда как это твой долг — матери помогать по хозяйству, особливо ежели вспомнить, сколько у

меня с тобой было хлопот, пока ты не подросла, да еще как я тобой разрешилась, сам доктор не верил, что я оправлюсь’.

Ah, things is different now ‘Теперь все по-другому’.

She so wished she were going ‘как она хотела поехать!’.

I didn't know you was goin' ‘Нет, — ответила Лиза. — Я не знала, что вы едете’.

I thought you wasn't comin', said Liza ‘Я думала, ты не придешь, — сказала Лиза’.

We was bally fools, said Liza ‘Какие же мы с тобой идиоты, — продолжала Лиза’.

Те ж саме стосується змішаних часових форм, коли використовується ‘was’ замість ‘were’. В діалекті кокні не відокремлювали особовому форму ‘you’, як ознаку віччливості, звертання на «ви», а навпаки це була особа лише однини, зі значенням «ти».

Як ми бачимо, вживання форми дієслова «to be» однини минулого часу реалізується з усіма займенниками, що стоять у множині, і це також є прикладом вирівнювання парадигми по одному зразку. В даному випадку вирівнювання можна пояснити надмірністю засобів, що слугують для передачі минулих часів. У свідомості малоосвіченого носія кокні займенник або іменник у множині вже є тим самим маркером, що вказує на множину, якого достатньо для його передачі. Таке прагнення до «економності» характерно для багатьох діалектів.

Відповідно з іменниками і займенниками третьої особи, що стоять в однині також використовується форма дієслова характерна для третьої особи однини, що стоїть в минулому часі, що повністю відповідає мовним нормам.

2.2.4. Використання «ain't» замість «isn't», «am not», «are not» до всіх осіб однини та множини.

You and me ain't shy ‘Мы с тобой не робкого десятка’.

I sy, ain't she got up dossy? ‘Вот так вырядилась!’.

I ain't keeping company with 'im ‘Я не могу больше с ним гулять’.

The street ain't wot it was when I fust come ‘Вот раньше, помню, народ совсем другой был’.

I ain't comin' aht with yer ter-day, if thet's wot yer mean,' she said ‘Я сегодня гулять с тобой не пойду, если ты за этим возле моего дома околачиваешься’.

She's a rare good sort, ain't she? ‘Славная эта Лиза’.

Ain't yer seen 'is wife abaht the street? ‘Ты разве не видала его жену?’.

thet's your fault, ain't it? ‘Ну, пенять-то вам не на кого, кроме как на себя, — рассмеялась Лиза’.

But you ain't shirty with me? ‘Одна? Лиза, не валяй дурака’.

Well, I'm damned if 'e ain't forgotten!' she said to herself, sulkily, as she marched home ‘Про себя она подумала: «Какая же я дура. Он точно забыл». И ускорила шаг’.

Well, we ain't doin' no 'arm if they does see us, an' we can go into the private bar, an' you bet your boots there won't be no one there ‘Даже если нас и увидят — разве мы что плохое делаем? И вообще, можно сесть в отдельной кабинке. Тогда мы будем одни’.

2.2.5. Неправильне вживання допоміжного дієслова при утворенні граматичного часу Past Simple, Present Perfect та Present Continuous:

Ain't yer seen 'is wife abaht the street? замість *Haven't you seen his wife about the street?*

Should old acquaintance be forgot And never brought to mind? ‘Забыть ли старую любовь И не грустить о ней? Забыть ли старую любовь И дружбу прежних дней?’.

'Oo d'yer think yer gettin' at? ‘Совсем сдурел?’.

2.2.6. Випадки вживання подвійного заперечення:

Well, we ain't doin' no 'arm ‘Да ладно тебе’.

Why didn't you say nothin' abaht it yesterday? ‘А вчера почему ничего не сказал про спектакль?’.

Суперечливим у застосуванні подвійного заперечення є те, що у загальноновживаній англійській мові подвійне заперечення є неправильною граматичною побудовою і його застосування вважається грубою граматичною помилкою. Проте, з іншого боку, впродовж творення діалекту кокні подвійне заперечення набуло досить широкого вжитку і стало однією із граматичних особливостей діалекту, за допомогою якої в майбутньому діалект і стали розпізнавати на вулицях Лондона. Цікавим є те, що кокні користуються як і правилом не вживання подвійного заперечення так і правилом його широкого застосування у мовленні і на письмі.

Полінегативність характерна для багатьох діалектів, вона дуже природна, в той час як мононегативність була введена в мову при складанні правил, які формують мовну норму. Наприклад, в структурі речень давньоанглійського періоду, коли складання мовної норми ще не розпочалося, могло бути декілька негативних елементів, і полінегативність досягалася за рахунок використання заперечної частки «ne» в поєднанні з негативним займенником, прислівником або часткою. Приклади полінегативності зустрічаються в книзі «Ліза з Ламбета» з дієсловами «to be» і «to do».

Явище подвійного заперечення використовувалось для підсилення емоційної емпізи. Це, так зване, негативне (заперечне) узгодження стосується випадків, коли морфологічно заперечні складові становлять одне синтаксичне заперечення. За Т. Вуденом, негативне узгодження може мати одну з двох наступних форм: негативне розгалуження (заперечення стосується всіх неозначених виразів у межах одного речення та негативне дублювання (певний заперечний елемент з'являється в усіх реченнях із запереченням) [53].

2.2.7. Вживання присвійного займенника замість особового:

Are them your kids?' she asked 'Ваши? — спросила Ліза'.

Така заміна не позбавлена логіки і може мати дейктичну функцією, так як такі форми особових займенників, як *they, them, their* запозичені в

середньоанглійський період з скандинавських мов, що використовувались, як вказівні займенники.

На рівні синтаксису переклад характеризується, по-перше, членуванням речень, більш властивим просторіччям та розмовній мові взагалі у російській мові. По-друге, у перекладі у великій кількості зустрічаються неповні речення: *Oo d'yer think yer gettin' at?* ‘Совсем сдурел?’; *Well, we ain't doin' no 'arm* ‘Да ладно тебе’.

По-третє, перекладач вживає велику кількість окличних речень, як і звичайних, так і ті, що супроводжуються вигуками. Наприклад: *Yah, I wouldn't git a second-'and dress at a pawnbroker's!* ‘Чтоб я стал одежду с чужого плеча носить? Никогда!’.

2.3 Лексичні порушення при перекладі

В. С. Моем дійсно продемонстрував майстерну роль у зображенні головної героїні завдяки впровадженню діалекту лондонського кокні в її промову. Автор ввів варіації мовлення, влучно використавши діалект кокні.

Як відомо, розмовна мова протистоїть художньої літературі та художньому стилю за такими критеріями, як спонтанність\підготовленість, формальність\неформальність, використання екстралінгвістичних факторів, таких як жести, міміка, експресія, кінетика, близькі та особливі мовні особливості.

На жаль, не завжди можливо зберегти яскраві особливості мови героїв при перекладі оригіналу твору на іншу мову. Роман «Ліза з Ламбета» не є винятком.

До лексичних порушень можна насамперед віднести римований сленг, що властивий для діалекту кокні:

And I 'ad it mide up by my Court Dressmiker, so you jolly well dry up, old jellybelly.

«*Jellybelly*» використовується для опису товстої людини.

She munched her bread-and-butter and drank her tea.

Спочатку вираз *bread-and-butter* вживався, коли мова заходила про необхідний мінімум для життя. Спочатку люди забезпечували себе «хлібом і маслом», а потім вже думали про інші речі. Приблизно в XVII столітті вираз став ідіомою і його почали використовувати, щоб розповідати про свої способи заробітку і джерела доходу.

*But my royal 'ighness 'as got the **collywobbles**.*

Найперша поява цього слова з'явилася приблизно в 1823 році. У процесі римованого сленгу незвичайні слова трансформуються, щоб вони виглядали або звучали як інші, більш звичні слова. Вважається, що *collywobbles* є більш вдалою трансформацією *cholera morbus* (латинський термін хвороби).

*I ain't got—I ain't got the **ooftish**.*

Ooftish – назва грошей, часто виграних в азартні ігри, які перейшли в американську англійську.

*Swop me **bob**—why not?*

Даний вислів *Swop me bob*, що перекладається, як 'Бачить Бог', можна пояснити таким чином: ймовірно, фраза пішла з південно-східної Англії і звучала «*swelp me Bob*». *Swelp* в діалекті кокні – *so help*, а *Bob* – колишній евфемізм «Бог» у пом'якшувальному або маскувальному значенні слова, як, наприклад, мовці кокні казали *Jeepers* на *Jesus*.

Найбільш точні та вдалі варіанти перекладу тексту в романі представлені в діалозі Лізи з матір'ю – місіс Кемп.

Оригінал роману: *My rheumatics was thet bad to-dy, thet I didn't know wot ter do with myself. The doctor said I was to be rubbed with that stuff 'e give me, but 'yer won't never do nothin' for me* [46, с. 22]

Переклад Ю. Фокіної: 'Нынче **ревматизма** вовсе замучила. Всё-то косточки ноют, не знаю, куда ноги девать. Доктор, тот говорит, меня надо растиркой растирать, которую растирку он выписал. Только куда уж там – растирать! Растирать-то некому! Родная дочь шляется незнамо где..' [28, с. 47].

Аналіз показав, що словосполучення, засновані на метафоричному перенесенні, зазвичай перекладаються за допомогою метафоричних (але не

обов'язково атрибутивних) словосполучень. Якщо використання словникових еквівалентів з тих чи інших причин неможливо (наприклад, у тих випадках, коли словникові еквіваленти в мові оригіналу та мові перекладу мають різний метафоричний потенціал, викликають у читача різні асоціації або мають деякі розбіжності у значенні), перекладач вдається до різних перекладацьких трансформацій, як от у словосполученні *bad to-dy*, де його метафоричне значення можна перекласти як 'замучила', а не в прямому значенні дієслова *to die* 'помирати'. Також варто звернути увагу на те, що ревматизм у перекладі Юлії Фокіної – жіночого роду.

Метафоричне словосполучення *bad to-dy* цікаво тим, що визначення в ньому поліфонічне. З одного боку воно реалізує значення 'помирати, йти з життя', а у ширшому контексті 'слабшати', тому й близьким до нього варіантом став відповідник 'замучить (рос.)'.

З аналізу наведених прикладів слід також зазначити, що при перекладі одиниць, які стосуються територіальних діалектів, найчастіше компенсація відбувається на лексичному рівні, проте що якісніший переклад, то більше в ньому будуть задіяні одиниці інших рівнів.

Цікаві варіанти перекладу звернень героїв один до одного в романі. Наприклад, *ole gal* «*old girl*» перекладається як 'подружка', *old cock* і *old chap* 'приятель', *Na then, Italiano, buck up* 'Эй ты, чернявый, просыпайся', *my darlin'* *duck* 'дорогуша моя дорогая', *my sweetest sweet* 'прелесть моя прелестная'.

При перекладі роману Ю. Фокіна використовує слова і вирази, властиві саме сучасній мові. Це природньо, оскільки ще в 1923 р Вальтер Беньямін писав, що оригінал твору існує в часі. Поступово мова твору оновлюється, змінюється його звучання і значення слів, то ж відбувається і в мові перекладача [46, с. 86]. Розглянемо деякі приклади з оригіналу та його перекладу: *Garn!* [46, с. 12] 'Придурок!' [29, с. 39], *Jellybelly* [46, с. 12] 'Жиртрест', [29, с. 39], *I'm abaht done. I've 'ad enough of it* [46, с. 17] 'Уф, не могу больше. Сейчас кончусь' [29, с. 42], *Git aht!* «*Get out*» [46, с. 19] 'Отвали!' [29, с. 44], *Go on, Liza* [46, с. 17] 'Давай, Лиза, жги!' [29, с. 42], *Na, you won't* [46, с. 19] 'Раскатали губу!' [29, с. 44], *Come*

on [46, с. 19] 'Погнали, парни!' [29, с. 44], *I'm not a drinking sort* [46, с. 30] 'Я не забулдыга какой' [29, с. 52], *Look at 'er stockin's!* [46, с. 18] 'Ты чулки зацени!' [29, с. 43], *I know wot you was doin', you was showin' off thet new dress of yours. Pretty waste of money thet is, instead of givin' it me ter sive up* [46, с. 23] 'Понятно, что ты делала. Тебе приспичило новым платьем щегольнуть. Все деньги транжиришь, нет чтоб матери отдать, мать бы на черный день отложила' [29, с. 47].

В романі часто зустрічаються приклади сленгу і жаргону: *dirty slut* 'паршивка', *mug* 'дура', *dirty beast* 'кобелина', *bloomin' lot of cowards* 'пси трусливы', *'air in them things for* 'фигли в волосах', *ain't a sight* 'ну и образина', *cops come in and took'em both off ter quod* 'фараоны явились и обеих теток замели', *wot the 'ell's up 'ere* 'какого черта здесь происходит'.

Експресивна мова героїв роману, безумовно, стала характерною особливістю твору У. С. Моема «Ліза з Ламбета». Перекладач роману, використовуючи ресурси своєї рідної мови в його сучасному звучанні, зуміла передати всю красу і барвистість мови персонажів, в результаті чого кокні представлений такими засобами, як використання фразеологізмів, коллоквіалізмів, сленгу і жаргону. Це можна вважати цілком адекватним вибором, що дає можливість підкреслити соціальний, професійний, а також освітній рівень героїв.

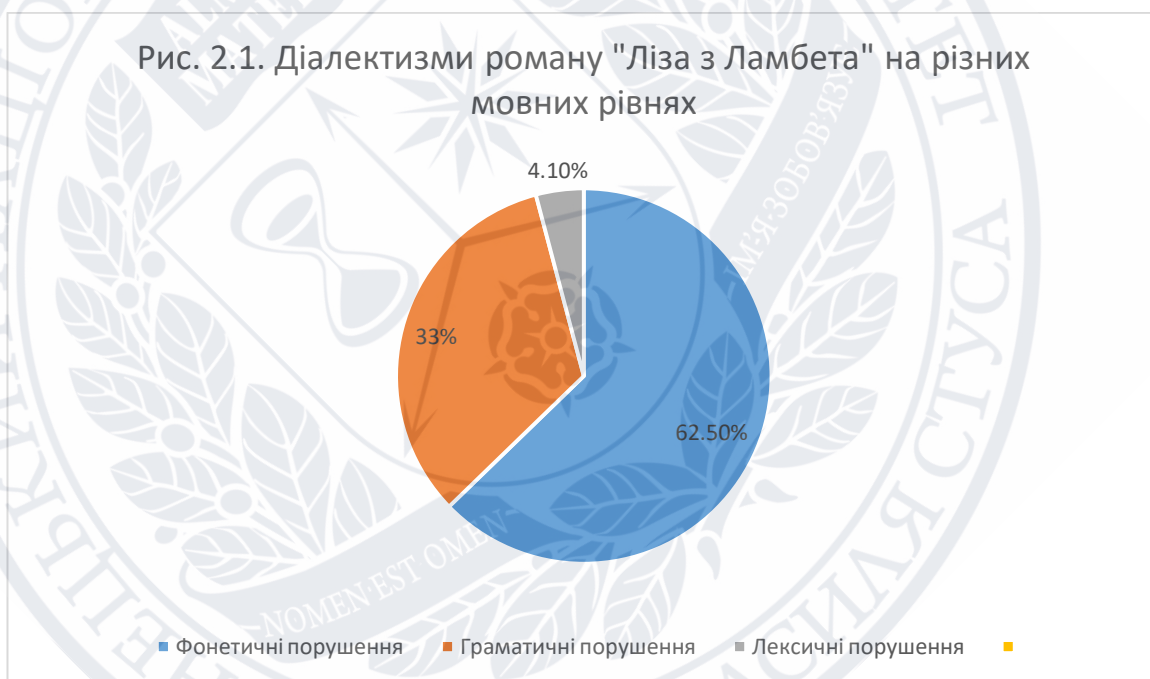
Загалом, можна помітити і ще раз підкреслити, що більш послідовно і найчастіше в тексті використовуються граматичні особливості діалекту кокні, пов'язані з дієсловами. Інші граматичні особливості діалекту кокні зустрічаються далеко не у всіх можливих випадках їх вживання, так як це багато в чому ускладнило б сприйняття тексту для читачів, які не говорять на діалекті кокні і не звикли до читання великих уривків, написаних з використанням лексики, граматики і спеціальних засобів передачі фонетичних особливостей даного діалекту, в значній мірі ускладнюють читання.

Серед лексичних особливостей діалекту кокні, представлених в книзі, вкрай мало слів, які можна безпомилково віднести до лексем, що вживаються

виключно в середовищі кокні чи видумані саме в ній. Здебільшого автор використовує сленг, розмовні слова і вирази і навіть вульгаризми, запозичені з інших мов, які в устах персонажів набувають іншого значення або змінюють його відтінок.

За допомогою компонентного аналізу, було виокремлено лінгвістичні особливості діалекта, наявні у романі «Ліза із Ламбета» та було доведено, що вони здебільшого виявляються на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях. Репрезентативна вибірка дослідження становить 120 прикладів. На її основі було виокремлено діалектні особливості на різних лінгвістичних рівнях. За допомогою діаграми, можна прослідкувати, який саме рівень є домінуючим в романі.

Експресивна мова героїв роману, безумовно, стала характерною особливістю твору В. С. Моема «Ліза з Ламбета». Перекладач роману, використовуючи ресурси своєї рідної мови в його сучасному звучанні, зуміла передати всю красу і незвичність мови персонажів, в результаті чого кокні представлений такими засобами, як використання фразеологізмів, колоквіалізмів, сленгу і жаргону. Це можна вважати цілком адекватним вибором,

що дає можливість підкреслити соціальний, професійний, а також освітній рівень героїв.

В ході проведення заставно-порівняльного аналізу було виявлено, що одиниці розмовної мови можуть відтворюватися у тексті перекладу за допомогою стилістичної компенсації. Продемонструємо вірність вищенаведених положень на прикладах:

You'll be 'avin' your little trouble soon, eh, Polly? ‘Ну що, Поллі, вже скоро, так?’.

Dressed ter death, and kill the fashion ‘Тепер, Ліза, всі хлопці твої!’.

На даних прикладах маємо змогу прослідкувати застосування стилістичної компенсації розмовної мови. Для того, щоб переклад був якнайбільш ближчим до оригіналу, перекладач додає у переклад притаманні мові перекладу розмовні елементи, при цьому досягаючи природності звучання перекладу для читачів. У ході дослідження було виявлено, що для досягнення найвищого рівня еквівалентності при перекладі виникає необхідність враховувати не тільки лексичні, граматичні та синтаксичні особливості тексту оригіналу, але також і особливості індивідуальної художньої манери письменника та особливості тієї мови, на яку здійснюється переклад.

2.4 Використання лексичних трансформацій при перекладі роману «Ліза із Ламбета»

Беручи до уваги, порівняльний аналіз перекладу з вихідним текстом англійської мови на російську можна стверджувати, що перекладач обрала метод компенсації як провідну перекладацьку стратегію для передачі художньої унікальності роману В.С.Моем.

Виконано переклад низькорозмовних та діалектних слів за допомогою розмовних відповідників англійських слів українською і російською мовами. Ця ж техніка була використана для перекладу експресивної та pejorativної лексики

у промові різних героїв. Жителі Іст-Енду використали таку лексику заради мистецтва, щоб створити суперечливий образ.

Аналіз перекладів дозволив дійти до таких результатів. Переклад мотивованих відхилень автора слід зберегти на всіх лінгвістичних рівнях (фонетичному, лексичному та граматичному). Все це служить для передачі індивідуального письменницького стилю та національно-культурної ідентичності.

Перекладач дотримувалась стилістики тексту, хоча це було досить складно. У результаті були створені літературні інтерпретації через призму власного розуміння, а також ті, що сприяли стилістичній яскравості та різноманітності.

Найпоширенішими стратегіями перекладу були компенсація та пояснення. Найпоширенішими операціями перекладу були транспозиція, заміна контексту та випадкові слова автора.

У творчості В.С. Моем фразеологічні звороти вживаються у мовленні в символів. Таким чином, фразеологічні та логічні звороти стають засобом створення мовленнєвої характеристики персонажа (мовної особистості).

Аналіз показав, що фразеологічні одиниці, використані автором, є полісемантичними. Проте зазначалося, що перекладач переважно дотримувалась лексикографічного опису, поданого у словниках, тоді як переклад англійських фразеологізмів. Але водночас перекладач допустила синонімічні заміни, що значно сприяло емоційності і виразності.

Перекладач Юлія Фокіна, яка здійснила переклад на російську мову, цілком адекватно передала семантичну функцію художнього тексту. Вважається, що адекватний переклад визначається як переклад, що відповідає оригіналу по функції (повноцінності передачі) і по обираю засобів перекладачем (відповідності мови і стилю). Функціональна точність, характерна для адекватного перекладу, не лише допускає, але нерідко і вимагає відмови від формальних, словникових відповідностей [3].

Для створення мовленнєвої характеристики персонажа автор В.С. Моем використовує як різноманітні стилістичні засоби, так і стилістично-марковану лексику (здебільшого розмовну, без урахування правил граматики та інше).

При перекладі роману «Ліза із Ламбета» досить часто використовуються лексичні трансформації. Переважно це прийоми конкретизації, генералізації, модуляції та компенсації. Серед цих прийомів очевидно домінує прийом компенсації, тобто елементи діалекту кокні, які не завжди можна було передати стилістично, були замінені, аби компенсувати семантичну втрату. Розглянемо приклад: *Dressed ter death, and kill the fashion*, який було перекладено ‘Тепер, Ліза, всі хлопці твої’.

Тобто, якщо автор уникав звук [g] в кінці слів чи використовував заперечну форму *ain't* для всіх осіб, то перекладач уникав цього, так як у мові, на яку здійснюється переклад немає даних відповідників.

Застосування контамінованих форм нерідко супроводжується використанням елементів розмовного стилю, відмовою від використання більш складних граматичних форм (додаткових пропозицій, прикметникових та дієприкметникових зворотів тощо). При цьому слід враховувати, що деякі стандартні способи зображення неправильного мовлення можуть сприйматися не тільки як мова іноземця, але і як мова людини малоосвіченої, наприклад, англійський варіант *Wot the 'ell's up 'ere*, що передано ‘какого черта здесь происходит’. Відбір та використання контамінованих елементів у перекладі повинні відповідати прагматичній характеристиці елементів оригіналу, що передаються, зокрема підкреслюючи емоційну емфазу. Оскільки англійська та російська мови є типологічно різними (перша – аналітична, друга – синтетична), це обумовлює своєрідність синтаксичної побудови речень та їх лексичного наповнення в обох мовах, що нерідко потребує застосування однієї чи декількох трансформацій задля забезпечення адекватності перекладу.

У цьому випадку помічаємо, що відтворення діалектальних особливостей в перекладі, а саме коли вони не виконують ідентифікуючої функції - будуть просто безглузді. Якщо в англійському оригіналі персонаж говорить на

лондонському діалекті кокні додаючи звук [h] до слів, де він відсутній в стандартній мові, і опускаючи цей звук там, де за нормами англійської мови він повинен вимовлятися: *Why, 'Arry. 'E spit it aht at last* ‘Гаррі, хто ж ще. Говорю, он дозрел’, то спроба відтворити цю особливість у російському перекладі, вживаючи неіснуючі в мові форми (скажімо, Арі замість Гарі) явно позбавлена будь-якого сенсу.

В даному випадку для передачі словосполучення *Oo, my 'ead!*, яке перекладається як ‘голова раскалывается’, перекладач вирішила застосувати лексичну трансформацію генералізації та при перекладі російською мовою узагальнити це словосполучення діалектизмом «раскалывать». Подібна заміна є доречною, адже таким чином можна показати, що дана фраза була сказана малограмотною людиною. Нагадаємо, що як відомо, існує стереотип, згідно з яким людей, які розмовляють діалектом вважають неосвіченими. Тому, обираючи такий варіант перекладу можна не лише підкреслити ефект комічного, але й яскраво демонструвати образ героя.

Серед перекладацьких прийомів відтворення семантики слів лідирує модуляція. Модуляція, або смисловий розвиток – це заміна слова або словосполучення мови перекладу на слово або словосполучення на мові перекладу, значення яких можна вивести логічним шляхом з початкового значення. Незважаючи на певні опущені деталі переклад все одно вийшов єдиним стилістичним цілим.

Варто зазначити, що були використані методи транскрипції та транслітерації, для перекладу імен, прізвищ та вулиць. Хоча, й спостерігаємо ось такий приклад, коли автор упускає звук [h] на початку імені: [‘Arry] – проте українською чи російською ім’я передається повністю ‘Гаррі’.

В наступних прикладах було застосовано транскрибування – передачу звукової форми слова мови оригіналу відповідними літерами мовою перекладу:

Old-Kent-Road ‘Олд-кент-роуд’;

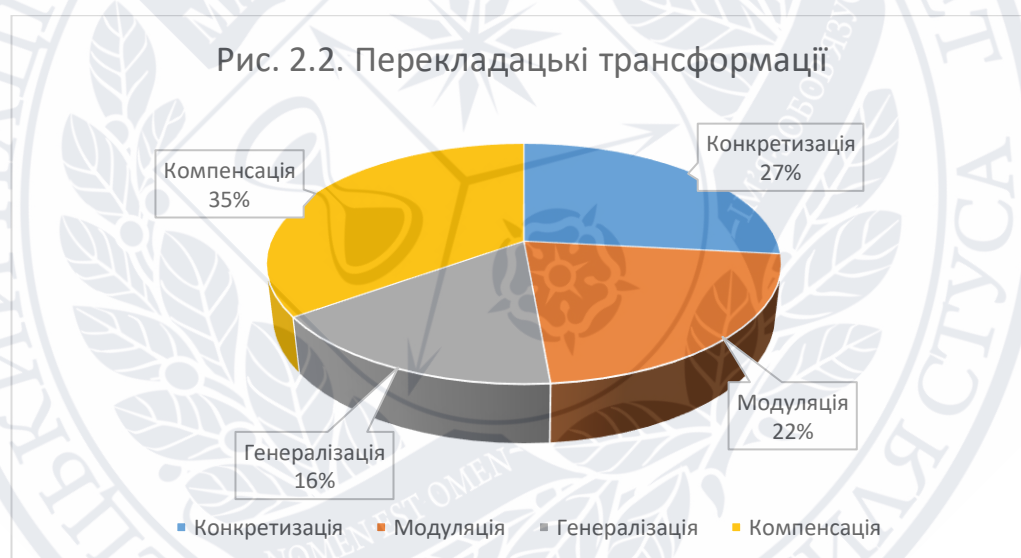
Chingford ‘Чінгфорд’;

Vauxhall ‘Воксхолл’;

Jim Blakeston ‘Джим Блейкстон’.

Для того, щоб переклад був якнайбільш ближчим до оригіналу, перекладач додає у переклад притаманні мові перекладу розмовні елементи, при цьому досягаючи природності звучання перекладу для читачів. У ході дослідження було виявлено, що для досягнення найвищого рівня еквівалентності при перекладі виникає необхідність враховувати не тільки лексичні, граматичні та синтаксичні особливості тексту оригіналу, але також і особливості індивідуальної художньої манери письменника та особливості тієї мови, на яку здійснюється переклад.

Було б доцільно дослідити дану діаграму, на предмет вживання тієї чи іншої перекладацької трансформації.

Враховуючи обрану вибірку, можна простежити, що прийом компенсації був найбільш доречним при перекладі діалекту кокні на російську мову, а саме 35%, враховуючи загальну вибірку у 120 мовних одиниць. Конкретизація та модуляція теж використовувались досить часто при перекладі, а от рідше всього було використано такий метод, як генералізацію, всього 16%.

Найчастіше, відмінності в семантичній організації мов штовхають перекладача на більш глибокі зміни в структурі тексту, ніж ті, що ми бачили в випадках трансформацій граматичних і навіть лексико-граматичних. У пошуках

шляхів збереження відіграють значну роль, як характеристики оригіналу, так і адекватного відтворення в перекладі перекладач змушений вносити в текст корективи.

Компенсацією, а саме семантичною компенсацією, в перекладі слід вважати заміну елемента оригіналу, який не можна передати елементом іншого порядку згідно із загальним ідейно-художнім характером оригіналу і там, де це є зручним за умов мови перекладу. Компенсація може мати семантичний або стилістичний характер. Компенсація в нашому випадку переважно застосовується, щоб заповнити пробіли, спричинені так званою безеквівалентною лексикою. Це, насамперед, позначення реалій, характерних для країни джерела і найхарактерніших для іншої мови й іншої дійсності. Коли ці деталі не мають принципового значення, то втрати для читача не буде, якщо їх опустити в перекладі [24].

Весь проведений нами аналіз свідчить про те, що стилістична адекватність при передачі в перекладі стилістично знижених висловлювань досягається не тільки за рахунок компенсації на лексичному рівні, а й за рахунок компенсації на морфологічному та, особливо, синтаксичному рівнях. Фонологічний рівень виявляється мало задіяним та схожим до оригіналу, що відтворюється регулярним, а не разовим вживанням найрізноманітніших стилістично знижених висловлювань на різних рівнях тексту. Компенсація, таким чином, набуває цілісного, системного характеру і пов'язана із здійсненням тієї чи іншої стратегії перекладу в тексті оригіналу.

Дуже важливим є те, що при передачі етносоціальних діалектів, у тому числі діалекту кокні, компенсація здійснюється, як і у випадку з територіальними діалектами, в основному на лексико-фразеологічному рівні, проте, очевидно, що чим якісніший переклад, тим більше в ньому задіяні одиниці інших рівнів. Про це свідчать і уривки всі наведених вище перекладів: чим багатша палітра способів застосування методу компенсації, тим більш повно у тексті перекладу досягається комунікативний ефект оригіналу, тобто компенсація набуває цілісного, тотального характеру.

Варто звернути увагу на прийом конкретизації, явище дуже поширене при перекладі з англійської мови на російську. Так, англійські дієслова *to pull*, *get* в значеннях *отримувати/тягнути* замінюються в перекладах дієсловами більш конкретного значення, тобто піддаються гіпонімічній трансформації. При цьому вибір конкретного дієслова в російській мові визначається правилами семантичного узгодження: *Well, I says, if I don't 'ave a drop of beer, I says, ter pull me together* 'Это ж мне для поправки здоровья!'.

Вибір найменування в російському висловлюванні більшою мірою залежить від контекстного оточення. Відбувається так зване семантичне узгодження російського слова в контексті, «в якому слід бачити відображення однієї і тієї ж риси дійсності в двох пов'язаних між собою найменуваннях».

В прикладі: *It won't seem so bad after yer gets used to it; it's a bit disappointin' at fust, but yer gits not ter mind it* 'Поначалу всегда не сахар, мы-то другого ждем. Ты, главное, не бери в голову — так легче', звернемо увагу на дієслово *gits* – *gets*, яке також вживається в більш конкретному значенні 'не зважати' – *get not to mind*, хоч і конкретне його значення – отримувати.

Модуляцію, або так званий смисловий розвиток, що полягає в заміні слова або словосполучення, заснованих на різних мітонімічних відносинах можна простежити на такому висловлюванні: *But you ain't shirty with me?* 'Одна? Лиза, не валяй дурака', словосполучення *to be shirty*, що має значення 'бути не в дусі', при перекладі на російську мову при вживанні відповідності 'бути в дусі' втрачається сенс всього висловлювання, тому для того, щоб уникнути небажаних асоціацій, перекладач й використала принцип модуляції 'валять дурака', застосування модуляції в даному випадку є ефективним засобом уведення до тексту пояснень, спрощення сприйняття образу, втіленого у художньому творі.

Під генералізацією значення розуміють заміну слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою. Розглянемо детальніше приклад: *Dressed ter death, and kill the fashion; that's wot I calls it* 'Теперь, Лиза, все парни твои, знай успевай собирать да штабелями складывать'. Сам вислів *dressed to kill* означає 'одетый с иголочки'. В даному

випадку, використовуючи образне порівняння та метод генералізації перекладач має на меті відтворити образні порівняння, які часто мають більш формальний характер і застосовуються як засіб, покликаний подолати лексико-семантичні розбіжності між мовою оригіналу та мовою перекладу, тобто якщо людина 'одета с иголочки' в районі Іст Енду, то передбачається, що на ній будуть зосереджені всі погляди. Таким чином автор генералізувала даний вислів. Хотілось би відмітити такий метод, як експлікація, що передбачає заміну лексичної одиниці мови оригіналу словосполученням, що експлікує її значення, тобто дає більш-менш повне пояснення мовою перекладу. Ось речення оригіналу і його російський переклад: *This is too bloomin' slow; it gives me the sick* 'Что мы как сонные мухи еле ползаем! Меня от таких танцев тошнит'. Пряме та конкретне значення *blooming* - це 'помутнение; размытие'. Проте для розуміння цього поняття іншомовним читачем справді необхідне пояснення. З урахуванням того, що конкретна мовна категорія не здатна викликати в читача передбачені автором асоціації, перекладач вдається до стратегії експлікації, пояснюючи це словосполученням 'сонные мухи'.

Таким чином, під час здійснення перекладу, головним завданням перекладача є досягнення семантичної еквівалентності вихідного тексту та тексту перекладу. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різноманітні перекладацькі перетворення, а на рівні компонентної еквівалентності – трансформації. Причина, що викликає потребу у використанні трансформацій полягає у тому, що кожна мова має свою власну, своєрідну структуру, і це необхідно враховувати під час перекладу. Для того, щоб швидко вибрати правильний варіант перекладу, перекладачеві необхідно знати всі види трансформацій. При цьому особливу увагу необхідно звертати на лексико-граматичні трансформації, тобто на структурні та лексикосемантичні розбіжності між англійською та російською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або певних лексичних змін.

Аналізуючи наведені приклади можна стверджувати, що комплексний характер застосування перекладацьких трансформацій надає перекладу точності й адекватності. Підсумовуючи проведений аналіз, робимо висновок, що в більшості випадків трансформації є виправданими. Перекладачем були використані майже всі види лексико-семантичних трансформацій. Найчастіше була застосована трансформація контекстуальної заміни, компенсації та вибору варіантного відповідника, рідше – генералізації та модуляції значення. Результати порівняльного аналізу тексту оригіналу та тексту перекладу дозволяють стверджувати, що для досягнення змістової близькості перекладу до тексту оригіналу, необхідно знаходити відповідності лексемам англійської мови за допомогою застосування комплексних перекладацьких трансформацій.

Використання у тексті діалекту – важливий стильовий маркер. Перш за все, він містить багато інформації про персонажів, що вживають місцеву мову. З цього випливає, що перекладачеві необхідно вирішити для себе, як передати таке відхилення від норми (якщо за норму ми приймаємо кодифіковану, оброблену, загальноновживану мову). Діалект «треба якось передати, без шкоди для колориту та загального тону, і не примушуючи водночас лондонського «кокні» висловлюватись на ламаній російській говірці» [37, с. 76]. Згідно з давно прийнятою в художньому перекладі аксіомою, діалектизм не можна перекладати діалектизмом.

З цих тверджень випливає, що перекладач Юлія Фокіна в більшості випадків не просто перекладала художній текст Сомерсета Моем, а й додавала характеристику або опис діалекту від себе, намагаючись, мабуть, компенсувати таким чином те, що повноцінно передати їй, безумовно, не вдалося, а саме територіальний маркер діалекту, даючи читачеві можливість отримати «ілюзію» уявлення про те, як звучить мова героя.

Хотілось б підкреслити, що проведений нами аналіз показав, що саме регулярне, а не разове вживання різних стилістично знижених висловлювань на різних рівнях тексту (і на рівні морфології, і на рівні синтаксису, і на лексико-фразеологічному рівні) відтворює в перекладі потрібний стилістичний ефект

тексту оригіналу. Як спосіб відтворення діалектної мови в перекладі переважно використовується просторіччя (знов-таки на всіх рівнях тексту), тобто передається виключно соціальний компонент діалекту, який замінює його територіальну ознаку.

Стилістична адекватність при передачі стилістично знижених висловлювань досягається не тільки за рахунок компенсації на лексикофразеологічному рівні, а й за рахунок компенсації на морфологічному та, особливо, синтаксичному рівнях. Фонологічний рівень теж виявляється широко задіяним. Необхідний стилістичний ефект тексту оригіналу відтворюється регулярним, а не разовим вживанням різних стилістично знижених висловлювань на різних рівнях тексту. Компенсація, таким чином, набуває цілісного, системного характеру і пов'язана із здійсненням тієї чи іншої стратегії перекладу.

Вибір стратегії, своєю чергою, визначається переважною функцією стилістично знижених висловлювань у тексті оригіналу.

Висновки до розділу 2

Отже, було проведено стилістичний аналіз роману Сомерсета Моем «Ліза з Ламбета». Проаналізувавши текстовий матеріал на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях, було розглянуто порушення, які зустрічались в романі. На основі проведеного нами дослідження соціального діалекту кокні у романі Сомерсета Моем «Ліза з Ламбета», можна дійти висновку, що даний соціолект вживається автором у більшості випадків для мовної характеристики персонажів, має чітко виражені фонетичні, граматичні та лексичні риси, включаючи візуальний діалект, які відрізняють його від літературної англійської мови.

Щодо лексики, рідко зустрічаються варіанти римованого сленгу. Напроти, можна побачити низку жаргонізмів, колоквіалізмів та сленгізмів.

Книга – є досить яскравим прикладом розмовного стилю робітничого класу населення. Використання діалекту кокні передає емоційність мови персонажів. Вживання такої лексики робить мову героїв грубою, іноді образливою, надаючи їй грубувато-зневажливий характер.

Всі вказані вище характеристики розмовної мови, зображені в романі, були майстерно передані автором. Соціодіалект кокні, який був створений задовго до написання роману, став основним стрижнем сюжету. Функцією використання даних лексичних одиниць діалекту є, насамперед, виокремлення різниці між мешканцями різних районів Лондону, що належали до різних верств населення. Автор використовує діалект кокні для відтворення атмосфери, яка панувала в тому суспільстві.

Розділ носить в собі аналітичний характер, де було виконано кількісні та відсоткові підрахунки. Аналіз застосованих перекладачем прийомів перекладу діалекту кокні з англійської на російську мову показує відсутність певної універсальної моделі перекладу. При виконанні перекладу перекладач не має можливості вибрати між кількома готовими варіантами. Переклад можна вважати адекватним, так як перекладач Юлія Фокіна зуміла зберегти стилістику

та зміст оригіналу, з найменшими втратами, але звісно виконання цього завдання неможливе було без творчого та професійного підходу.

Згідно результатів дослідження можна стверджувати, що при перекладі художнього тексту завданнями перекладу є не тільки збереження змісту оригіналу, а й його стилістичних та експресивних особливостей. Ефективними засобами прагматичної адаптації виявились: компенсація, описовий переклад, смисловий розвиток та модуляція. Їх використання веде до конкретизації або генералізації змісту вихідного тексту.

Завдяки прийому компенсації всі «нестандартні» елементи мови оригіналу були відтворені у мові перекладу, і таким чином перекладач досягла комунікативної рівнозначності різномовних текстів. На базі аналізу також можна стверджувати, що універсальних правил відтворення втраченого значення не існує.

Було доведено, що процес перекладу є не простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої, а являє собою складний процес, що містить ряд труднощів, які необхідно здолати перекладачеві, аби досягти еквівалентного перекладу, тобто можна чітко прослідкувати, що комунікативну функцію оригіналу художнього роману «Ліза із Ламбета» збережено.

ВИСНОВКИ

Вивчення англійських соціальних діалектів набуває великого значення у процесі вивчення англійської мови. Не знаючи особливостей англійських соціальних діалектів, ми отримуємо дещо двоєке уявлення про будову сучасної англійської мови, її розмовні особливості. Студент, який не знайомий з лексичними, фонетичними та граматичними особливостями англійських соціальних діалектів, позбавлений можливості читати в оригіналі англійську літературу, як класичну, так і сучасну, в якій широко використовуються соціальні діалекти не тільки у мовленні персонажів, але й самого автора.

Лише з урахуванням діалектних даних можна зрозуміти не тільки так звані "відхилення" від правил вимови та граматики, але й власне правила; вивчення діалектів може слугувати міцним підґрунтям для дослідження становлення та розвитку значень слів. Необхідність збереження мовленнєвої характеристики в перекладі вважається само собою зрозумілою і входить до задач повноцінного перекладу.

В теоретичній частині, було з'ясовано, що основна характеристика діалекту кокні - це спільність із всіма соціальними групами носіїв мови, він не є секретним і в його функції не входить мета зашифрувати сказане. Також ми дослідили історію лондонського діалекту, його першу появу та особливості, що відрізняють діалект кокні від інших. Важливим є найбільш характерна риса діалекту – римований сленг. Діалект характеризується більш вузьким колом носіїв, це регіональний варіант мови, який спотворює фонетичну і граматичну норму. Більш того, іноді в діалекті зустрічаються лексичні одиниці абсолютно незрозумілі людям, які не розмовляють на ньому.

В рамках дослідження ми проаналізували історію виникнення та розвитку англійського кокні, навели докладний опис його семантичних, лексичних та граматичних особливостей. Крім того, в першому розділі ми достатньо розкрили зміст ключових понять для даної галузі дослідження - мову кокні.

Позначивши на початку дослідження мету та ключові завдання, ми дослідили справжній стан кокні як підмови та як певної соціальної групи, навели

думки різних вітчизняних та англомовних дослідників, а також проаналізували вплив кокні на сучасну англійську мову.

Було розглянуто лінгвістичний аспект діалекту кокні, його стилістичні та найбільш характерні особливості. Так, як кокні вважається нестандартним варіантом англійської мови, була досліджена специфіка його перекладу.

Також варто зазначити основні перекладацькі трансформації під час перекладу художніх текстів, зокрема генералізацію, модуляцію, компенсацію та конкретизацію.

Сутність лексичних трансформацій полягає в заміні окремих лексичних одиниць (слів і стійких словосполучень) вихідної мови лексичними одиницями мови перекладу, які не є їх словниковими еквівалентами тобто, які мають інше значення, ніж передані ними в перекладі одиниці вихідної мови.

В практичній частині, було більш детально описано порушення соціодіалекту кокні в порівнянні з літературною англійською мовою. Було проведено детальний аналіз фонетичних, граматичних та лексичних відхилень та виділено основні порушення на стилістичному рівні, які притаманні діалекту кокні та способи перекладу, за допомогою яких можна з точністю відтворити його колорит.

Під час дослідження, було розглянуто способи досягнення адекватності при перекладі соціолекта кокні на українську та російську мови. Було розглянуто перекладацькі труднощі при відтворенні соціолектного мовлення представників робітничого класу. Було взято до уваги думки лінгвістів щодо цього питання.

Також було розглянуто питання положення кокні в сучасному суспільстві. Як виявилось, носіїв оригінального кокні вже не так багато і автори рідко використовують діалект для передачі мовлення своїх персонажів.

Дослідили основні труднощі адекватного перекладу мовлення кокні. Звісно ж, що ми довели актуальність і необхідність комплексного дослідження, присвяченому виключно кокні, вказавши на різноманіття форм і його прояви. Ми також проаналізували основні концепції вивчення лондонського діалекту. Так, кокні, на нашу думку, є набагато більш об'ємним лінгвістичним поняттям. Він не

зводиться ні до мови, ні до підмови, ні до сленгу. Він знаходиться на межі всіх існуючих визначень і вбирає в себе безліч параметрів і напрямків.

За підсумками дослідження слід зазначити, що функціонування кокні у сучасній культурі яскраво виражено і конструктивно. Крім того, очевидно, що функціонування кокні та його місце у сучасній англійській культурі необхідно розглядати в історичній динаміці. Дослідження кокні має велике значення для комплексного вивчення сучасної англійської мови, а також культури спілкування загалом. Крім того, кокні досі залишається недостатньо дослідженою, але дуже перспективною науковою галуззю, особливо на тлі великого емпіричного матеріалу.

Таким чином, на порядку денному стоїть подальше вивчення кокні; а розробка наукових основ з цієї проблеми має практичну цінність, оскільки може бути застосована при аналізі та перекладі сучасних художніх текстів, під час підготовки лінгвістів та перекладачів. Підсумовуючи необхідно зазначити, що тема функціонування кокні в сучасній культурі все ще потребує ретельного і глибокого вивчення, оскільки багато ідей і теоретичних елементів даного напрямку актуальні до цього дня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева Т. М. Сленг в системе социальных диалектов. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов : Грамота, 2009. 28–31 с.
2. Аракин. В. Д. История английского языка : Учеб. Пособие - 2-е изд., 2003. 263 с.
3. Бабенко О. В. В усному мовленні. 2004. № 12. С. 25–28.
4. Белянин В., Бутенко І. Жива мова. М., 2000. 185 с.
5. Большой энциклопедический словарь : Языкознание / за ред. В.Н. Ярцевой – [2-е издание]. М. *Большая Российская энциклопедия*, 1998. 238 с.
6. Борисенко А. Л. Ошибка профессора Хиггинса. *Вестник Московского университета*. 1998. Серия 9. Филология. М., 1998. № 6. С. 101-108.
7. Будний В. Порівняльне літературознавство. Підручник. К. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 86 с.
8. Виноградов. В. В. История слов. М., 1994. 245 с.
9. Голуб И. Б. Стилистика русского языка. 4-е изд. М. Айрис-пресс, 2003. 467 с.
10. Гонкур Ж., Гонкур Е., Жермини Л. Братья Земганно. Актриса Фостен. М., «Художественная литература», 1972. 494 с.
11. Гриценко П. Ю. Діалектологія. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн]: гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24454 (дата звернення: 05.12.2020)
12. Гудманян А. Г. Відтворення фонографічних аномалій діалектного мовлення в перекладі. URL: <http://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13274/1.pdf> (дата звернення : 25.10.2021).
13. Гудманян, А. Г., Струк І. В. Відтворення фонографічних аномалій діалектного мовлення в перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їх

перекладів українською та російською мовами). *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. С. 52–55.

14. Гэвин, Дж. Диалект Кокни [Текст]: Дж. Гэвин : Обучение за рубежом. 2000. № 4. С. 25.

15. Емельянов А. А. О функциональных особенностях английского рифмованного сленга. *Вестник гуманитарного факультета ИГХТУ*. 2008. Вып. 3. С.153–166.

16. Земская Е. А. Русская разговорная речь. Лингвистический анализ и проблемы обучения. М. Наука, 1979. 257 с.

17. Игнатов А. А., Митчелл П. Кокни уходящий : положение рифмованного сленга кокни в современном английском обществе. *Вестник Томского государственного университета*. Культурология. Томск, 2013. № 374. С. 68–70.

18. Исакова И. Я. Кокни как вариант просторечия в английском языке. Современное иноязычное образование в формировании интеллектуального капитала России : сб. материалов междунаро. научн.- практ. конференции. Чита. 2012. Т.1. 45–49 с.

19. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : навч. посіб.-довідник для студ. вищ.навч. закл. зі спец. 'Переклад'. Вінниця : Нова Книга, 2003. 501–608 с.

20. Карасик В. И. Язык социального статуса. М. : Ин-т языкознания РАН : Волгогр. гос. пед. ин-т, 1992. 221 с.

21. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.

22. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти. К., 1999. 254 с.

23. Лашкова Г. В. Тенденции к формированию нового произносительного стандарта британского английского : Иностранные языки в контексте межкультурной коммуникации, 2015. URL: <http://www.sgu.ru/structure/>

fi/engmeth/konferenciya-inostrannye-yazyki-vkontekste/sekciya-1-lingvokulturnye-i-lingvokognitivnyeaspekty/ (дата звернення: 10.11.2020).

24. Леонтович О. А. Русские и американцы : парадоксы межкультурного общения : монография. Волгоград : Перемена, 2002.

25. Лисенко П. С. Словник поліських говорів. Київ, 1974.

26. Маковский, М. М. Английские социальные диалекты. Высшая школа. 2002. 35 с.

27. Максимов С. Є. Перекладацький аналіз тексту (англійська та українська мови) : Навч. Посібник. К. : Видав. центр КНЛУ, 2001. 105 с.

28. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. М. : Московский лицей, 1996. 208 с.

29. Моэм У. С. Лиза из Ламбета: [роман]: пер. англ. Ю. Фокиной. М. : Астрель, 2012.

30. Моэм У. С. Подводя итоги: [роман]: [пер. с англ. М. Лорис]. М. : Астрель; Владимир: ВКТ, 2012.

31. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Просвещение, 1982. 159 с.

32. Рубанова О. А. Прошлое и настоящее лондонского диалекта кокни. Международный научный журнал 'Символ науки'. 2015. Вып. 7. С. 108–123.

33. Смоляна А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів. Лінгвістика. Випуск 10, К. : 225–245 с.

34. Фененко Н. А. Язык реалий и реалии языка. Воронеж, 2001. 140 с.

35. Шиповская Ж. А. О переводе ненормативной речи персонажей англоязычной художественной прозы (на материале фрагментов, содержащих элементы южно–американских диалектов, пиджин инглиш и кокни). Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика : матеріали доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції 5–6 квітня 2013 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. Київ, 2013. С. 421–426.

36. Ямщикова И. В. Национально-культурные особенности в процессе межкультурной коммуникации. Издательство СПбКО, 2009.
37. Brett D. Eye dialect : Translating the Untranslatable, 2009. 49–62 p.
38. Britain D., Trudgill P. New Dialect Formation And ContactInduced Reallocation : Three Case Studies From The English Fens 2005. Vol. 5. Issue 1. 183–209 p.
39. Dickens C. *Bleak House*, ed. Nicola Bradbury. Harmondsworth : Penguin, 1996.
40. Cockney Rhyming Slang Frequent Questions. Британский словарь диалектов URL: <http://www.whoohoo.co.uk/cockney-translator.asp> (дата звернения: 13.08.2020).
41. Webster M. Dialect. 2020. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dialect> (дата звернения: 25.07.2021).
42. Franklyn, Julian. A Dictionary of Rhyming Slang. London : Routledge, 1991.
43. Karaban V. I., Meys J. Translation from Ukrainian into English. Vinnitsya: Nova kniga, 2003. 601 p.
44. Labov W. Academic Ignorance and Black Intelligence. The Atlantic Monthly, June, 1972. 59–67 p.
45. Matthews W. Cockney Past and Present : a Short History of the Dialect of London. London. 1972.
46. Maugham S. W. Liza of Lambeth. Gutenberg.
47. Morini M. Norms, Difference, and the Translator : or, How to Reproduce Double Diference. 2006.
48. Schleef E., Ramsammy M. Labiodental fronting of /θ/ in London and Edinburgh: a cross-dialectal study. 2013.
49. Trudgill P. Dialects of England. 2ed, Oxford Blackwell. 2000.
50. Trudgill, P. The Dialects of England. Wiley-Blackwell. 2000.
51. Wells J. C. Longman Pronunciation Dictionary, 3rd edition, London: Longman. 2008.

52. Wells J. C. Accents of English. Volume 1 : An Introduction . Cambridge University Press. 1982.
53. Wouden T. Negative Contexts : Collocation, Polarity and Multiple Negation. London : Routledge, 1997. 98 p.
54. Wright P. Cockney dialect and slang. London : B.T. Batsford, 1981.

